

Ontdek de wereld van wetenschap

Publieksjaarverslag
2022

rijksmuseum
boerhaave

Ontdek de wereld van wetenschap

Publieksjaarverslag
2022

rijksmuseum
boerhaave

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	04
1. DEVELOPMENT & PARTNERSHIPS	09
2. ORGANISATIE & BESTUUR	19
Terugblik: Desirée Hagens	
Terugblik: Jenny van Hofwegen	
3. PUBLIEK	29
4. PRESENTATIE	35
4.1. Tentoonstellingen	
4.2. Nevenprogrammering	
4.3. Educatie	
4.4. Inclusief Museum	
5. MARKETING & COMMUNICATIE	55
6. COLLECTIE & WETENSCHAP	61
7. BEDRIJFSVOERING & FINANCIËN	81
8. 2022 IN 10 BEELDEN	93

Zaalfoto Grote Vragen

VOORWOORD

Met de strategie 'Podium voor de Toekomst' verbindt Rijksmuseum Boerhaave zijn roemruchte collectie en geschiedenis met de actualiteit en de prangende vragen van nu. Een belangrijke mijlpaal in 2022 was de herinrichting van de themazaal Grote Vragen, waar je nu kunt ervaren hoe topwetenschappers werken aan de grote wetenschappelijke vragen van dit moment. In deze zaal kreeg ook ons nieuwe verzamelbeleid op het gebied van Actueel Verzamelen een plek, en voegden we actuele verzamelobjecten toe aan onze vaste presentatie. In de tijdelijke tentoonstelling BrAlnpower adresseerden we ook de schaduwkanten van de ontwikkelingen in de kunstmatige intelligentie, en waren we daarmee nog actueler dan we hadden kunnen bevroeden.

In 2022 kwamen de bezoekers weer geleidelijk aan terug. Met name de oudere cultuurbezoeker was aanvankelijk nog wat voorzichtig. We hadden begroot op 85.000 bezoekers maar uiteindelijk hebben we toch 85.811 bezoekers mogen ontvangen. Een mooi resultaat dat stemt tot tevredenheid, zeker omdat we de eerste drieënhalve week van 2022 vanwege de coronapandemie nog gesloten waren.

Met de herinrichting van de zaal Grote Vragen, realiseerden we een nieuw sluitstuk van de vaste presentatie. Een belangrijke mijlpaal was de herinrichting van de zaal Grote Vragen, het sluitstuk van de vaste presentatie. Het is een prikkelende, audiovisuele reis over de rijkdom van actuele wetenschap met vensters op de nabije toekomst. Robbert Dijkgraaf, Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, verrichtte de opening op 23 juni. In deze afsluitende zaal agenderen we drie grote vragen: Kunnen we op een nieuwe manier naar ziekte & gezondheid kijken? Hoe houden we de aarde leefbaar? En zijn we alleen in het heelal? We laten niet alleen wetenschappers aan het woord, ook de museumcollectie speelt een belangrijke rol in de vertolking van het verhaal van de hedendaagse wetenschap. Actuele verzamelobjecten zoals de ampul en injectiespuit van het allereerste coronavaccin dat in Nederland is gezet, een glasmodel van het coronavirus, en de uitvinding van de kunstmatige alvleesklier hebben een prominente plek gekregen in de zaal. Deze en andere objecten laten zien dat ook de wetenschap van vandaag een belangrijke rol speelt voor de toekomst. En ze sluiten naadloos aan bij het nieuwe beleid van het museum op het gebied van Actueel Verzamelen. Deze en andere objecten laten zien dat ook de wetenschap van vandaag een belangrijke rol speelt voor de toekomst.

Amito Haarhuis en Robbert Dijkgraaf, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bij opening Grote Vragen

Ook in onze tijdelijke tentoonstellingen verbinden we de geschiedenis met de actualiteit. Daarmee verhogen we de maatschappelijke betekenis van het museum in een tijd waarin de wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen steeds sneller gaan. Op 8 september opende de tentoonstelling BrAlnpower over kunstmatige intelligentie met gastcurator Bas Haring. De tentoonstelling begint met het historische verhaal van Alan Turing, de grondlegger van de kunstmatige intelligentie. Speciaal voor deze tentoonstelling heeft Rijksmuseum Boerhaave originele brieven van hem in bruikleen gekregen van King's College in Cambridge. De tentoonstelling laat ook zien dat AI met succes wordt ingezet bij de verwerking van een posttraumatische stressstoornis (PTSS) of bij het stellen van een kankerdiagnose. Persoonlijke verhalen illustreren de alom aanwezigheid van AI en de impact die dit heeft op ons leven. De tentoonstelling belicht ook schaduwkanten. Zo besteden we aandacht aan discriminerende data met de vraag 'hoe bevooroordeeld zijn algoritmes?'

Op 12 april lanceerden we onze Pandemie Preventie Car tijdens de Life Science & Health Manifestatie in Amsterdam. De Car is een tentoonstelling op wielen over pandemie preventie. De tentoonstelling geeft uitleg over het ontstaan van virussen, welke rol onze omgang met dieren hierin heeft, en het belang van medicijn- en vaccinontwikkeling.

De bezoekers waarderen ons aanbod. De gemiddelde bezoekerswaardering van het totale aanbod (het museum als geheel) is een 8,7, de tijdelijke tentoonstelling BrAlnpower werd beoordeeld met een 7,8. De Net Promotor Score (een getal dat iets zegt over de mate waarin mensen ons museum

aanbevelen bij anderen) is voor het vierde jaar op rij gestegen, nu van 57,5% in 2021 naar 65% in 2022. Dat is hoog: gemiddeld was dit voor de hele museumsector 52% in 2022.

In 2022 is het museum opnieuw 'Kidsproof' bevonden, de museuminspecteurs waardeerden ons gemiddeld met een 8,75. Kidsproof is een initiatief van de Museumvereniging.

Daarnaast waren er natuurlijk ook uitdagingen: doordat het museumbezoek nog niet terug is op het niveau van voor de coronapandemie, heeft het museum minder publieksinkomsten kunnen genereren.

Dankzij de ontvangst van de aanvullende cultuursubsidie van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, kostenbeheersing en steun van bedrijfspartners en culturele fondsen hebben we het jaar 2022 financieel kunnen afsluiten met een positief resultaat van € 0,2 mln. Dit zal worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve vernieuwing.

Rijksmuseum Boerhaave is ook weer een beetje inclusiever geworden. Vanaf 21 september - Wereld Alzheimer Dag - biedt het museum dementievriendelijke rondleidingen aan onder de noemer 'Verheugenis'. Tijdens de Verheugenis-rondleidingen voor mensen met dementie, hun dierbaren en zorgbegeleiders komen de museumobjecten tot leven door samen herinneringen op te halen en verhalen te delen.

Er waren ook mooie hoogtepunten naar aanleiding van onderzoek aan onze collectie. Onze maanstenen afkomstig van de Apollo 11 missie zijn onderzocht op echtheid in het televisieprogramma 'Historisch Bewijs' (en ja, ze zijn echt!).

En we deden ontdekkingen in ons eigen depot. Een audio-archeoloog wist de stem van de Leidse hoogleraar Willem Einthoven die bewaard werd op een oude wasrol - een historische voorloper van een geluidstape - na 100 jaar weer tot leven te brengen. Het is het oudst bewaarde stemgeluid

Wetenschapscommunicatie zit in onze dna. We variëren steeds in vorm en taal om zo veel mogelijk mensen te overtuigen van het belang van wetenschap voor ons dagelijks leven.

Deelnemers rondleiding Verheugenis

van een Nederlandse Nobelprijswinnaar. Aan Willem Einthoven (1860-1927) hebben we het hartfilmpje (elektrocardiogram of ECG) te danken. In het museum kun je Einthovens snaargalvanometer en de gouden Nobel medaille, die hij ervoor kreeg, al zien. Het stemgeluid is een prachtige aanvulling op het medisch erfgoed dat daarmee nog tastbaarder wordt.

Op 10 oktober 2022 werd de Irispenning tijdens de Avond van Wetenschap & Maatschappij uitgereikt aan de Universiteit van Nederland. De Universiteit van Nederland heeft zich in negen jaar tijd ontwikkeld tot een fantastisch platform waar wetenschappers vanuit alle veertien Nederlandse universiteiten en uit de alfa-, bèta- en gammawetenschappen hun kennis delen met het brede publiek. De Universiteit van Nederland (UvNL) krijgt de prijs onder andere voor het geweldige bereik: gemiddeld 1,2 miljoen kijkers en luisteraars per maand op YouTube en Spotify. De Irispenning is een prijs voor excellente wetenschapscommunicatie, die is ingesteld door de drie door het rijk gefinancierde wetenschapsmusea NEMO Science Museum, Teylers Museum en Rijksmuseum Boerhaave.

Wetenschapscommunicatie zit in onze dna. We variëren steeds in vorm en taal om zo veel mogelijk mensen te overtuigen van het belang van wetenschap voor ons dagelijks leven. De tentoonstellingen, evenementen, symposia en wetenschappelijke artikelen zijn er treffende voorbeelden van. Ik wens u veel leesplezier met de terugblik op 2022.

Amito Haarhuis
Directeur-bestuurder

DEVELOPMENT & PARTNERSHIPS

Clémence Ross - van Dorp tijdens het ambassadeursdiner

1 Development & Partnerships

Rijksmuseum Boerhaave is professioneel, ondernemend en sterk gericht op partnerships. Samenwerken met instellingen en bedrijven is essentieel voor de stafafdeling Development & Partnerships. In Rijksmuseum Boerhaave vindt de verbinding plaats met onze stakeholders: wetenschappers, ondernemers, specialisten en particulieren. Zo gaan we de verbintenis met de maatschappij aan. Meerjarige (bedrijfs)partnerships, de Business Club en het verder uitbouwen van een succesvol vrienden- en donateursbeleid liggen, samen met een meer programmatische fondsenwervingsstrategie, aan de basis van de ambities van het museum.

Life sciences

Met veel plezier kijken we terug op het Ambassadeurs- en stakeholders diner op 24 maart 2022. Wij zijn trots op onze ambassadeurs: sleutelfiguren die hun naam verbinden aan Rijksmuseum Boerhaave. Dit doen zij om de bekendheid te vergroten en de toekomstambities van het museum te realiseren. Tijdens dit eerste ambassadeurs- en stakeholders diner hebben wij onze ambassadeurs vooral bijgepraat over de ontwikkelingen rond de Life Science & Health Studio (een museale uitbreiding over de life sciences) en hebben wij met elkaar gediscussieerd over dit onderwerp en andere toekomstplannen. Tijdens het diner presenteerde bestuurder en oud-staatssecretaris Clémence Ross-van Dorp het actieprogramma 'Nieuwe kansen voor de Topsector Life Science & Health'. Ze benadrukte hét belang van het landelijke ecosysteem en de uitzonderlijke rol van Rijksmuseum Boerhaave als outreachpartner. Wij hebben onze ambassadeurs en stakeholders nodig voor de werving en om voor ons deuren te openen om de essentiële partners te krijgen voor de financiering van de Life Science & Health Studio.

De presentatie van de Pandemie Preventie Car in april tijdens de al aangehaalde Life Science & Health Manifestatie in Theater Amsterdam was voor de stafafdeling Development & Partnerships de start van de openbare wervingscampagne voor de Life Science & Health Studio. Rijksmuseum Boerhaave presenteerde zich als outreachpartner. De Pandemie Preventie Car is mede mogelijk gemaakt is door Amgen.

Museumdirecteur Amito Haarhuis en Tim Ritchie, president van het Museum of Science ondertekenen Letter of Intent

Op 28 november tekenden Museum of Science Boston en Rijksmuseum Boerhaave een Letter of Intent in Boston voor intensieve samenwerking, kennisuitwisseling en netwerken op het gebied van de life sciences. Deze intentieverklaring volgt op de samenwerking die eerder in hetzelfde jaar getekend werd tussen de life sciences ecosystemen in Nederland en Massachusetts. Rijksmuseum Boerhaave is inmiddels onderdeel van dit ecosysteem en we voegen er op deze manier een 'museale component' aan toe. De samenwerking met Museum of Science geeft ook weer toegang tot nieuwe netwerken in de Verenigde Staten.

Corporate partnerships

De bedrijfspartners die ons in 2022 hebben gesteund zijn we zeer erkentelijk. We breiden de samenwerking met het bedrijfsleven graag verder uit met zowel bedrijven in Nederland als in de VS. Wij koesteren onze huidige corporate partners en richten ons op het verlengen en de intensivering van de samenwerking met hen voor de komende jaren. Wij bieden onze partners de mogelijkheid om tentoonstellingen of onderdelen van onze vaste collectie duurzaam te ondersteunen en we gaan nieuwe partnerships aan die passen bij de toekomststrategie. SRON, Netherlands Institute for Space Research, ondersteunde ons meerjarig bij de herinrichting van de zaal Grote Vragen en ook Pfizer BV droeg als nieuwe partner bij aan de realisatie ervan.

Ontmoetingen

De tentoonstelling Besmet! hebben we feestelijk in kleine kring samen met onze partners en conservator Mienke te Hennepe afgesloten met een finissage in juli 2022. Bij de opening van BrAlnpower, de hierop volgende tentoonstelling, waren onze partners en betrokken fondsen aanwezig. De dag na Prinsjesdag vond in het museum voor de tweede keer het VNO-NCW West miljoenenontbijt plaats. Hiermee konden we de lokale ondernemers verwelkomen.

Bedrijfspartners van Rijksmuseum Boerhaave

Wetenschappelijke uitgeverij Brill was partner van het museum.

Centre for Human Drug Research (CHDR) was zowel inhoudelijk als financieel partner van de tentoonstelling Besmet! Daarnaast heeft CHDR zich meerjarig verbonden aan de Life Science & Health Studio.

Janssen Campus Nederland was partner van de tentoonstelling Besmet!

Zorg en Zekerheid was de hoofdpartner van de tentoonstelling Besmet! en faciliteert het populaire onderwijsprogramma 'Gezondheid & Ziekte, vroeger en nu' voor de basisscholen in de regio Leiden.

Du Prie Bouw & Ontwikkeling ondersteunt ons meerjarig 'in kind' met de restauratie van het TBC-huisje, dat mooi ingericht in de binnentuin, het verhaal vertelt van TBC in Nederland.

De Business Club Rijksmuseum Boerhaave groeit, maar blijft achter bij eerdere verwachtingen. Door het onzekere ondernemersklimaat als gevolg van de oorlog in Oekraïne, geopolitieke spanningen en de gestegen prijzen, stellen bedrijven hun beslissingen uit. Wij zijn daarom extra trots op de volgende bedrijven die in 2022 wel lid van de Business Club Rijksmuseum Boerhaave werden: BaseClear B.V., SRON Netherlands Institute for Space Research, Stichting Biopartner Center, Galapagos B.V., Janssen Campus Nederland, Stichting Leiden Bio Science Park, Mimetas, Zorg en Zekerheid, Solynta en LeydenJar.

Particuliere donateurs

We richten ons op het intensiveren van de verbintenis met onze vrienden. De Caecilia Stichting, de Vriendenstichting van Rijksmuseum Boerhaave, bestaat al meer dan 25 jaar. De eerste stappen zijn gezet om mecenasen te verbinden aan Rijksmuseum Boerhaave. Zeer dankbaar zijn we voor de nieuwe groep (anonieme) donateurs die ons gul hebben gesteund tijdens de sluiting als gevolg van de coronapandemie. En nog altijd blijft een aantal donateurs ons met giften via de website steunen. We ervaren deze steun als hartverwarmend, ontroerend en dierbaar.

Amito Haarhuis laat Jos Joore en Paul Vulto van MIMETAS het Anatomisch Theater zien

Fondsen

De fondsenwerving richt zich over het algemeen op het inhoudelijk programma van het museum. Ondersteuning bij educatieve projecten, bij grote en kleine museale presentaties, aspecten van de randprogrammering alsook bij restauratieprojecten maken er deel van uit.

Het afgelopen jaar kreeg Rijksmuseum Boerhaave steun voor onderstaande projecten.

- **Stichting Dioraphte en Stichting Zabawas**
Beide stichtingen steunden het museum in de realisatie van de hernieuwde themazaal Grote Vragen.
- **VSBfonds en Fonds 1818** steunden ons in het meerjarige project Meerstemmigheid, de educatieve samenwerking met de kinderen van Jes Rijnland die deelnemen aan de WeekendKlas en de Zomerschool. Door de meerjarige steun, deze liep in 2022 af, konden we dit initiatief verkennen en na afloop een vaste plek in ons beleid geven.
- **Stichting AdP** steunde ons bij een onderdeel van de tentoonstelling BrAlnpower over kunstmatige intelligentie. De samenwerking richtte zich op de betekenis van ASM International als wereldspeler van productiemachines voor de halfgeleiderindustrie van chips.

Fragment tentoonstelling BrAlnpower

- **Rijksmuseum Boerhaave** is partner in een meerjarig internationaal onderzoeksproject naar Antoni van Leeuwenhoek en de beginjaren van de microscopie. Dit door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) gefinancierde prestigieuze onderzoek is in het najaar 2021 van start gegaan en kreeg een vervolg in 2022. Het Prins Bernhard Cultuurfonds en het Mondriaan Fonds steunden de productie van een mini-documentaire over het leven van Van Leeuwenhoek en kende een bijdrage toe aan de tweedelige podcast serie die we bij de tentoonstelling uitbrengen. Het Mondriaan Fonds steunde ook de pilot voor mensen met een visuele beperking.
- **Van der Mandele Stichting**
De Van der Mandele Stichting steunde ons verzoek bij te dragen aan de tiendelige podcast die we gedurende twee jaar produceren. De afleveringen volgen de thema's die we in het museum, in het bijzonder in themazaal Grote Vragen, aan de orde stellen.

2

ORGANISATIE & BESTUUR

SPEXone, SRON in Grote Vragen

ORGANISATIE

De missie

Vanuit onze passie voor wetenschap laten we iedereen ontdekken dat wetenschap van onschatbare waarde is voor het dagelijks leven. Dat doen we door:

- persoonlijke verhalen van wetenschappers achter de belangrijkste ontdekkingen en uitvindingen te verbinden met onze unieke collectie;
- Mensen te inspireren om een mening te vormen over brandende actuele en toekomstige wetenschappelijke kwesties;
- Nieuwe generaties aan te moedigen hun talenten te ontwikkelen.

Onze visie

In een samenleving waarin wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen steeds sneller gaan, zien wij het als onze opdracht om mensen hierbij te betrekken en te laten zien waar deze ontwikkelingen vandaan komen. Zo ontstaat er meer begrip van wetenschap en de bijzondere prestaties van onderzoek en innovatie.

Governance Code Cultuur

Bij de uitvoering van de activiteiten past Rijksmuseum Boerhaave de principes uit de Governance Code Cultuur toe (2019). In de statuten en in het 'reglement bestuur en toezicht' zijn de organisatie en onderlinge verhoudingen vastgelegd. Het museum heeft zich verbonden aan de Ethische Code voor Musea van de ICOM. Voor wat betreft de externe inkomsten van (bedrijfs)partners houdt het museum zich aan artikel 1.10 van de Ethische Code, waarin staat: "Ongeacht de bron van inkomsten houden musea controle over de inhoud en integriteit van programma's, tentoonstellingen en activiteiten."

Rijksmuseum Boerhaave is een algemeen nut beogende instelling (ANBI) en publiceert de daarvoor vereiste gegevens op de eigen website.

De werknemers van het museum vallen onder de Museum CAO.

Personeel, Bestuur en Raad van Toezicht

Bestuur

Ir. R.H. (Amito) Haarhuis, MSc/MEd

Raad van Toezicht

Prof. dr. A.H.G. (Alexander) Rinnooy Kan (voorzitter en portefeuille aanspreekpunt voor de directie)

Dr. W. (Willem) Bijleveld (lid en portefeuille het museale veld)

Prof. Dr. R.J. (Rob) Hamer (lid en portefeuille financiën/audit)

Prof. Dr. C.L. (Christine) Mummery (lid en portefeuille de academische wereld)

Prof. Dr. Ir. I. (Ionica) Smeets (lid en portefeuille wetenschapscommunicatie).

De Stichting tot Beheer van het Museum Boerhaave, Rijksmuseum voor de Geschiedenis van de Natuurwetenschappen en van de Geneeskunde, zetelt in Leiden. Rijksmuseum Boerhaave wordt bestuurd volgens een Raad-van-Toezicht-model. Het bestuurlijk proces is hierbij, met uitzondering van het toezicht, in handen van het bestuur.

De directeur van Rijksmuseum Boerhaave is de voorzitter van het bestuur (statutair bestuurder) en daarmee de directeur-bestuurder.

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie, het financieel beheer en risicobeheer. De manager Publiek & Presentatie is plaatsvervangend directeur bij afwezigheid van de directeur.

De directeur-bestuurder is tevens secretaris/penningmeester van de Caecilia Stichting, de vriendenstichting van Rijksmuseum Boerhaave.

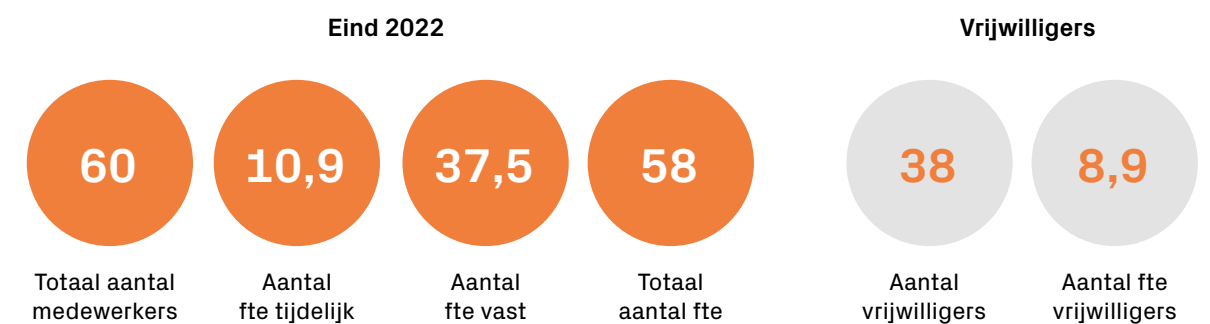
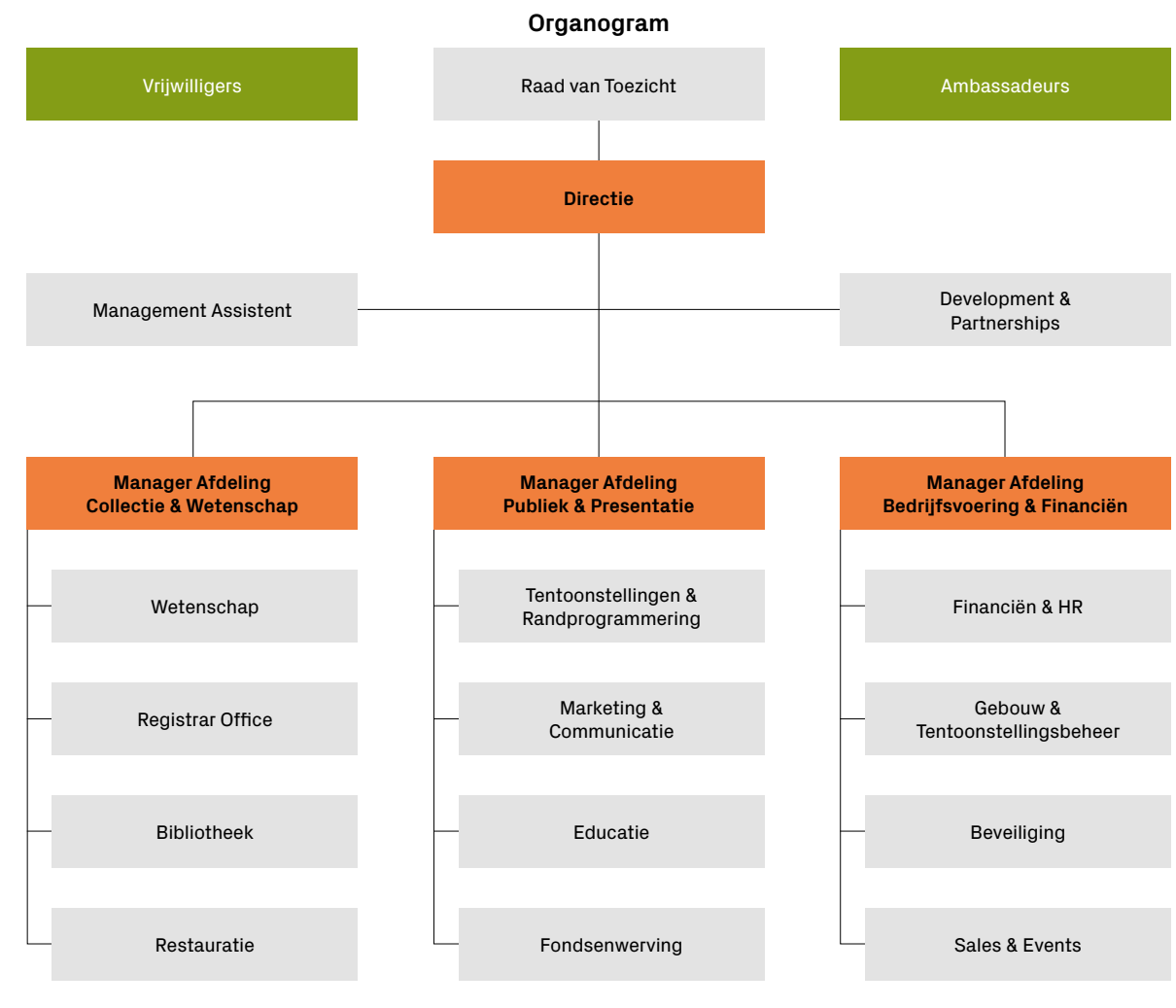

De Raad van Toezicht oefent toezicht uit op de directie/het bestuur. Het toezicht heeft op twee momenten plaats. Vooraf: de plannen (missie, strategie, beleidsplan en begroting) worden ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht voorgelegd. En achteraf: de Raad van Toezicht beoordeelt het bestuur en de organisatie kritisch en keurt het jaarverslag goed. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht ook een stimulerende en adviserende functie jegens het bestuur. De samenstelling van de Raad van Toezicht is een waarborg voor bestuurlijke kennis en specifieke deskundigheid van de museale sector. Ieder lid heeft een specifieke portefeuille.

De Raad van Toezicht van Rijksmuseum Boerhaave kwam in 2022 vier keer formeel bijeen, en wel op 21 maart, 13 juni, 14 september en 20 december. Tijdens de vergadering in december was er ook een zelfevaluatie van de Raad van Toezicht, en een vergadering met de Ondernemingsraad. Onderwerpen die tijdens de vergaderingen aan de orde kwamen, waren - naast de jaarverantwoording, het bestuursverslag, de jaarrekening en de begroting - het onderzoek naar een gezamenlijk Leids Collectiecentrum en het besluit om daarmee te stoppen, de verhuizing van de collectie van het depot in Alphen aan de Rijn naar het depot aan de Raamsteeg, de uitbreidingsplannen van het museum en het vooroverleg met de gemeente, het programmatisch concept van de Life Science & Health Studio, de koopaanbieding van het Kijkhuis en de development activiteiten.

Daarnaast had de Raad van Toezicht frequent informeel contact met de directie / het bestuur van het museum en de Ondernemingsraad.

De Raad evalueert zichzelf jaarlijks en is, net als de directeur-bestuurder, alert op belangenverstremgeling. Leden van de Raad van Toezicht ontvangen voor de uitoefening van hun functie geen beloning, kosten die door hen worden gemaakt voor de uitoefening van hun functie worden op declaratiebasis vergoed.

Een terugblik op 2022

Desirée Hagens,
sr. adviseur educatie

Wetenschap en technologie vind ik heel tof, mijn passie daarvoor breng ik graag over op anderen. Kennis hiervan helpt mensen namelijk de wereld om hen heen te begrijpen, nu en in de toekomst. Bij Rijksmuseum Boerhaave ben ik daarom ook echt op mijn plaats. Een plek waar ik me sinds 2017 helemaal mag verdiepen in de collectie en me kan onderdompelen in de verhalen van wetenschappers.

Als senior adviseur educatie mag ik leiding geven aan team educatie. Een fijne groep mensen die afgelopen jaar kon worden uitgebreid met vier museumdocenten, een senior museumdocent en een nieuwe medewerker primair onderwijs. Met onze onderwijsprogramma's en rondleidingen willen we mensen enthousiasmeren voor wetenschap en hun nieuwsgierigheid prikkelen. Vanaf februari 2022 mochten we weer schoolklassen ontvangen in het museum om dit te doen. En gelukkig wisten de scholen ons weer te vinden, in totaal hebben we 14.954 leerlingen ontvangen.

Om nog meer kinderen kennis te laten maken met wetenschap sloegen Rijksmuseum Boerhaave en de Lorentzschool in Leiden in juni de handen ineen. Want leren hoeft niet alleen in een klaslokaal en juist het museum is hiervoor een uitermate geschikte plek! De leerlingen volgen niet alleen de onderwijsprogramma's die al aangeboden worden door het museum, maar zijn ook betrokken bij de ontwikkeling van nieuw aanbod.

Een ander thema waar ik veel tijd aan heb besteed is Diversiteit & Inclusie. Als lid van de landelijke werkgroep Samen Inclusief (een initiatief van de vereniging van wetenschapsmusea en science centers, de VSC) heb ik veel geleerd over hoe we wetenschapsmusea en science centers toegankelijk kunnen maken voor iedereen. En stapje voor stapje passen we dit ook in Rijksmuseum Boerhaave toe. Zo biedt het museum nu dementievriendelijke rondleidingen aan onder de noemer Verheugenis. Tijdens deze rondleidingen voor mensen met dementie, hun dierbaren en zorgbegeleiders, komen de museumobjecten tot leven door samen

*Desirée Hagens,
sr. adviseur educatie*

“Met onze onderwijsprogramma's en rondleidingen willen we mensen enthousiasmeren voor wetenschap en hun nieuwsgierigheid prikkelen.”

herinneringen op te halen en verhalen te delen. Ook begeleidde ik een stagiair die onderzocht heeft hoe we in de tijdelijke tentoonstelling *Onvoorstelbaar* toegankelijkheid voor mensen met een visuele beperking kunnen toepassen. Dit project is een pilot, ik ben heel benieuwd naar de reacties!

Om op een andere manier bij te dragen aan de organisatie ben ik ook lid van de ondernemingsraad. Ik vind het leuk en interessant om zo meer inzicht te krijgen in de verschillende belangen en denk graag mee om het museum een fijne werkplek te laten zijn.

Ik vind het super om al deze verschillende taken uit te kunnen voeren, ik hou van de afwisseling in mijn baan. In 2023 hoop ik door te kunnen gaan met de al lopende projecten en kijk ik ernaar uit nieuwe doelgroepen te mogen ontmoeten.

Een terugblik op 2022

Jenny van Hofwegen,
Hoofd Financiën en HR

In 2022 heb ik de overstap gemaakt van het bedrijfsleven naar de museumwereld. Per 15 mei ben ik in dienst als Hoofd Financiën & HR. Tot nu toe kende ik musea alleen als bezoeker, maar er schuilt een hele wereld achter de tentoonstellingen, het museumcafé en de winkel. Ik heb veel verschillende collega's leren kennen die zich allemaal vanuit hun eigen expertise met een grote drive inzetten voor uiteenlopende zaken inzetten. Of het nu gaat om de educatie van (jonge) bezoekers of het restaureren en onderhouden van de unieke objecten, alles is erop gericht om de tijd die onze bezoeker in ons museum doorbrengt zo aangenaam mogelijk te maken.

Werken in een museum is op meerdere manieren een unieke beleving. Mijn kantoor zit midden in het museum en het is leuk om gedurende de dag de scholieren op de gang bezig te horen met alle interactieve onderdelen van Spelen met Wiskunde. Onderweg van kantoor naar de kantine loop ik door 'Machtige Verzamelingen' en wanneer ik een afspraak met een collega heb, loop ik langs het anatomisch theater of door de themazaal 'Ziekte & Gezondheid'. Elke keer valt mijn oog weer op iets nieuws, het blijft fascineren.

Er zijn door corona nieuwe systemen in gebruik genomen om thuiswerken te ondersteunen. Processen en procedures zijn aangepast. Toen in begin 2022 alles weer langzaam open ging en de regels verder werden versoepeld, kwam ook de vraag hoe nu verder. Een van de leuke uitdagingen vanuit mijn functie is dat ik daar over mee mag denken en initiatieven kan ontplooiën. Ook heb ik met veel plezier plaatsgenomen in de personeelsvereniging om samen met collega's activiteiten te organiseren om elkaar weer (opnieuw) nog beter te leren kennen.

Daarnaast heb ik ook deelgenomen aan het initiatief vanuit de VSC, Samen Inclusief, om binnen de museumwereld de inclusiviteit te bevorderen. Ik heb plaatsgenomen in de werkgroep Personeel en van daaruit heb ik heel leuke nieuwe mensen leren kennen en veel inspirerende verhalen gehoord. Het is motiverend om te zien hoeveel draagvlak er binnen de branche en

*Jenny van Hofwegen,
Hoofd Financiën en HR*

binnen ons museum is voor inclusiviteit. Vanuit het management krijg ik alle steun om hier tijd en middelen in te zetten om als organisatie nog inclusiever te worden. De samenwerking met collega's van andere afdelingen werkt stimulerend.

Het is fijn dat we de collega's weer live ontmoeten. Dat we gewoon weer even bij elkaar binnen kunnen lopen voor een vraag of een praatje. Dit alles zorgt er ook bij ons op de afdeling voor dat het steeds drukker wordt. We werken als afdeling hard om hierin voor onze collega's een business partner te zijn die zorgt dat ze de juiste informatie en ondersteuning hebben om alle ambities waar te maken en te excelleren.

2022 was voor mij het jaar dat ik Rijksmuseum Boerhaave, de bezoekers en medewerkers heb leren kennen en heb omarmd. Ik kan niet wachten om er in 2023 samen een nog mooier jaar van te maken!

“Werken in een museum is op meerdere manieren een unieke beleving. Mijn kantoor zit midden in het museum en het is leuk om gedurende de dag de scholieren op de gang bezig te horen met alle interactieve onderdelen van Spelen met Wiskunde.”

PUBLIEK

Vader en dochter zijn samen in het museum aan de slag met de familieactiviteit 'De Dokterstas'

3 PUBLIEK

Rijksmuseum Boerhaave richt zich op nieuwsgierige mensen, leeftijd is hierbij van ondergeschikt belang. Met een brede, gevarieerde en talrijke publieksprogrammering streven we ernaar om ons motto 'Ontdek de wereld van wetenschap' voor alle leeftijden en interesses te vertalen naar een aantrekkelijk aanbod.

Bezoekers

We noemden het al in het voorwoord: de bezoekers kwamen geleidelijk aan weer terug na de coronapandemie en daar zijn we natuurlijk heel blij mee. Ook de oudere bezoeker voelde zich weer comfortabel om een kijkje te nemen bij de tentoonstellingen en de evenementen. Schoolklassen, die van het voortgezet onderwijs in het bijzonder, zagen we steeds vaker in het museum.

Digitaal

In 2021 introduceerde het museum lezingen met een livestream verbinding om ook deelnemers thuis de gelegenheid te bieden de lezingen bij te wonen. Deze hybride vorm - live aanwezige bezoekers en luisteraars thuis - hebben we in 2022 vervolgd, weliswaar in een meer selectieve mate omdat de fysieke aanwezigheid van deelnemers in de loop van het jaar sterk opliep. De livestream heeft als groot voordeel dat we een mooi portfolio opbouwen op ons YouTube kanaal. We zien na afloop van de lezingen dat er nog veel naar de opnames gekeken wordt.

Kidsproof

De kinderen die het museum bezoeken (bron: MuseumKids) beoordeelden het museum in 2022 wederom met een 8,75 en daarmee kwalificeerden we ons museum opnieuw als Kidsproof. De inspecteurs zijn enthousiast over de interactiviteit van het museum en waarderen de aanwezigheid van verschillende speurtochten en activiteiten die speciaal voor de jonge doelgroep georganiseerd worden. Een hele hoge waardering kregen we voor de kindertentoonstelling Schateiland (een 8,5), Waterland (in de binnentuin) spande de kroon met een 9.

Verheugenis, rondleiding voor mensen met dementie

NIEUW PUBLIEK

Studenten

Om de betrokkenheid van bezoekers in de leeftijd van 20 - 35 jaar te verhogen, organiseerden we de zogeheten 'No-Dust Bunny sessies'. Uit onderzoek blijkt dat deze categorie bezoeker minder belangstelling toont voor tentoonstellingen maar vooral geïnteresseerd is in evenementen met een prikkelende vorm en inhoud. We grepen actuele maatschappelijke onderwerpen (aansluitend bij Grote Vragen) aan om interactieve sessies te organiseren met steeds twee experts en een moderator. Dit format werd door sprekers en bezoekers bijzonder goed gewaardeerd. Elke expert krijgt tien minuten om zijn werk/onderzoek beknopt toe te lichten. Daarna volgt onder leiding van een moderator een gesprek tussen expert en publiek. Ter afsluiting geeft de expert drie 'Deep-Dive-Tips' mee; het zijn verrassende manieren voor bezoekers om zich thuis verder in het onderwerp te verdiepen. De volgende programma's kwamen aan bod: 'Is mama's baarmoeder straks overbodig?', 'De Macht en Kracht van AI', en 'Wiskunde in het grote en kleine'.

Bezoekers met dementie

Op woensdag 21 september ging op Wereld Alzheimer Dag onze nieuwe rondleiding 'Verheugenis' van start; een dementievriendelijke rondleiding waarbij we de museumobjecten tot leven brengen door samen herinneringen op te halen en verhalen te delen. Zo sloten we heel naadloos aan bij het thema 'Samen op pad' van Wereld Alzheimer Dag. De focus ligt tijdens de rondleiding niet op de ziekte, maar op het beleven van een inspirerende middag. Dankzij de bevlogen en getrainde rondleiders en vrijwilligers van het museum kunnen we mensen met dementie en hun naasten een prachtige ervaring bieden. Uit onderzoek van VUmc blijkt dat deze manier van 'samen kijken' een positieve invloed heeft op het zelfvertrouwen en de stemming van de persoon met dementie. Ook verbetert het de relatie met de begeleider. We ontwikkelden deze rondleiding in nauwe samenspraak met de Leidse Topaz zorginstelling.

Flyer van de 'No-Dust Bunny sessie'

PRESENTATIE

Zaalfoto Grote Vragen met het venster over gezondheid

4.1 TENTOONSTELLINGEN

Rijksmuseum Boerhaave maakt tentoonstellingen die er toe doen; ze sluiten aan bij de actualiteit en het maatschappelijk debat, waardoor het museum relevant is en daarmee aantrekkelijk voor onze (potentiële) bezoekers.

We kennen twee typen tentoonstellingen:

- De **tijdelijke tentoonstelling** met als primaire doelgroep de volwassen bezoeker, maar ook geschikt voor families met kinderen vanaf 8 jaar;
- De **familietentoonstelling** met als primaire doelgroepen families en het onderwijs, maar ook interessant voor de volwassen bezoeker.

Daarnaast haken we op gezette tijden met diverse kleine pop-up tentoonstellingen aan bij de wetenschappelijke actualiteit. Dit jaar betrof het de Pandemie Preventie Car.

De coronacrisis miste zijn uitwerking op ons tentoonstellingsbeleid niet. Heel spijtig voor families en voor het onderwijs was de langdurende afwezigheid van de familietentoonstelling Spelen met Wiskunde. Door het door timeslots bepaalde toegangsbeleid konden minder bezoekers dan gebruikelijk de tentoonstelling Besmet! bezichtigen en maakten we keuzes om sommige interactieve onderdelen tijdelijk niet op te stellen om de doorstroom te bespoedigen. Vanwege ons besluit de tentoonstelling Besmet! te verlengen, hebben we bijzondere aanpassingen gedaan.

Tijdelijke tentoonstellingen

Besmet! - over epidemieën vroeger en nu (16 juli 2020 - verlengd tot 7 augustus 2022)

Met de tentoonstelling Besmet! realiseerden we een bezoekerservaring die de ongekende actualiteit van de coronapandemie tot uitdrukking bracht in combinatie met treffende historische parallellen. Ook de combinatie van wetenschappelijk erfgoed en bijzondere kunstwerken, waaronder internationale bruiklenen als de Plague Dress van de Engelse kunstenares Anna Dumitriu en het kunstwerk A Cluster of 17 Cases, een bruikleen van Blast Theory over de verspreiding van Sars, werkten uitstekend. De coronapandemie noodzaakte ons de tentoonstelling up-to-date te houden. De samenwerking met het Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid bood ons de mogelijkheid om de introfilm steeds weer te actualiseren. In de laatste maanden nodigden we drie wetenschappers - onder wie Marion Koopmans - uit om terug te blikken op de pandemie en om adviezen voor de nabije toekomst te horen.

Podcastserie

Bij de tentoonstelling maakten we een zesdelige podcastserie die verhaalde over de uitbraken van epidemieën vroeger en nu, aangevuld met persoonlijke verhalen over onze samenleving in deze turbulente tijd. Wetenschappers zoals Marion Koopmans, Hanneke Schuitemaker, Lotte Jensen, Damiaan Denys en Floor Haalboom trokken opmerkelijke parallellen tussen actuele verhalen en inzichten uit de geschiedenis. De podcastserie werd 21.749 keer gedownload.

Publicatie

In samenwerking met Walburg Pers kwam de publicatie 'Besmet! Angst voor de onzichtbare vijand' tot stand. De rijk geïllustreerde publicatie laat zien hoe snel overdraagbare ziekten kunnen leiden tot eenzaamheid, uitsluiting en angst - maar ook tot creativiteit, nieuwe oplossingen en verbondenheid. Experts uit de medische wereld, historici en conservatoren van Rijksmuseum Boerhaave verdiepten zich in de thema's van de tentoonstelling en vertelden aan de hand van historische en eigentijdse kunstwerken hoe een ongreepbaar virus van de ene op de andere dag het leven ontwricht.

Zaalfoto's van BrAlnpower met Amito Haarhuis, Annetje Ottow (voorzitter College van Bestuur Universiteit Leiden) en Bas Haring

BrAlnpower (9 september 2022 - 5 maart 2023)

Op 8 september vond de officiële opening plaats van de tentoonstelling BrAlnpower over kunstmatige intelligentie met gastcurator Bas Haring. De opening werd verricht door Annetje Ottow, voorzitter van het College van Bestuur van de Universiteit Leiden. Kunstmatige Intelligentie of AI verandert onze levens, zoals ooit de stoommachines ten tijde van de industriële revolutie dat deden. De tentoonstelling laat zien waar AI met succes kan worden ingezet, maar belicht ook de schaduwkanten. In de tentoonstelling wordt aandacht besteed aan discriminerende data: hoe bevooroordeeld zijn algoritmes? Maar ook aan het gebruik van AI voor de verwerking van een posttraumatische stressstoornis (PTSS) of voor het stellen van een kankerdiagnose. Persoonlijke verhalen laten zien hoe AI overall aanwezig is en welke impact dit heeft op ons leven. De tentoonstelling begint met het historische verhaal van Alan Turing, de grondlegger van de kunstmatige intelligentie. Speciaal voor deze tentoonstelling heeft Rijksmuseum Boerhaave originele brieven van hem in bruikleen gekregen van King's College in Cambridge.

Pandemie Preventie Car, een mobiele tentoonstelling

Op 12 april lanceerden we tijdens de Life Science & Health Manifestatie in Amsterdam onze Pandemie Preventie Car. Dit is een presentatie op wielen over pandemie preventie. Naast de digitale game waarin de speler uitbraken van virussen probeert af te remmen, geeft de presentatie ook uitleg over het ontstaan van virussen, welke rol onze omgang met dieren hierin heeft, en het belang van medicijn- en vaccinontwikkeling.

Spelen met wiskunde

De tentoonstelling Spelen met Wiskunde hebben we vanwege succes verlengd. Onze bezoekers verdiepen zich nog graag in de speelse opstellingen waarmee we begrippen als snelheid, tijdmeting, kansberekening, mechanica, geluid en navigatie presenteren. Max Verstappen illustreert vanzelfsprekend de begrippen snelheid en tijdmeting. De strandbeesten van Theo Jansen, prachtige constructies die zich op de kracht van de wind verplaatsen, verbeelden windkracht en beweging. Alle fenomenen presenteren we in combinatie met objecten uit de eigen museale collectie.

Vernieuwde themazaal Grote Vragen (vanaf 24 juni 2022)

Een belangrijke mijlpaal in de toekomststrategie was de herinrichting van de zaal Grote Vragen, sluitstuk van de vaste presentatie. Het is nu een prikkelende, audiovisuele reis over de rijkdom van actuele wetenschap, en biedt vensters op de toekomst. De zaal werd op 23 juni geopend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Robbert Dijkgraaf. In Grote Vragen komen de volgende vragen aan de orde: Kunnen we op een nieuwe manier naar ziekte & gezondheid kijken? Hoe houden we de aarde leefbaar? En zijn we alleen in het heelal? Grote vragen die ons allemaal aangaan en waar Nederlandse topwetenschappers dag in dag uit aan werken. De bezoekers krijgen de gelegenheid om 'vragen te stellen' aan dertien wetenschappers die onderzoek doen aan deze onderwerpen. Zo brengt Rijksmuseum Boerhaave de bezoekers dichterbij de onderzoekers van nu. Ook de museumcollectie speelt een belangrijke rol om de hedendaagse wetenschap inzichtelijker te maken. Actuele verzamelobjecten zoals de ampul en injectiespuit van het allereerste corona vaccin dat in Nederland is gezet, een glasmodel van het coronavirus, en de uitvinding van de kunstmatige alveesklier hebben een prominente plek gekregen in de zaal. Deze en andere objecten laten zien dat ook de wetenschap van vandaag een belangrijke rol speelt voor de toekomst, en ze sluiten naadloos aan bij het nieuwe verzamelbeleid van het museum op het gebied van Actueel Verzamelen. Daarover bij Collecties meer.

Glasmodel van coronavirus van Luke Jerram

4.2 NEVENPROGRAMMERING

De activiteiten en evenementen van het museum - dit jaar maar liefst 435 - sluiten aan bij de tentoonstellingsprogrammering en de actualiteit, bij thema's met een landelijke insteek, zoals de Museumweek, de Open Monumentendagen en het Weekend van de Wetenschap. De programmering verhoudt zich tot het doelgroepenbeleid van het museum; zo organiseren we lezingen voor de volwassen bezoeker volgens de succesvolle Salon Boerhaave formule, en de lezingenreeks voor de jeugd sluit aan bij de MuseumJeugdUniversiteit.

COVID-19

Zoals vele organisaties die lezingen en soortgelijke publieksevenementen organiseren merkten we de invloed van COVID-19; het aantal deelnemers bleef achter en er was ook veel no-show. Tegen het einde van het jaar trad een verbetering op; deze stijgende lijn hopen we voor te zetten in 2023. Selectief hebben we dit jaar een deel van de lezingen via Livestream aangeboden, wat ons helpt om een mooie portfolio op te bouwen op ons YouTube kanaal. We zien dat er na afloop van de lezingen nog veel naar de opnames gekeken wordt.

PUBLIEKSEVENEMENTEN

Leiden European City of Science 2022

In 2022 was de stad Leiden, European City of Science (ECS). Dit bracht met zich mee dat er doorlopend activiteiten werden aangeboden waarin de verbinding tussen wetenschap en samenleving centraal stond. Het overkoepelende thema was Who Knows. Vanzelfsprekend zocht Rijksmuseum Boerhaave op veel momenten aansluiting. We zijn een hele mooie samenwerking aangegaan met het Leiden Bio Science Park, LUMC en de Universiteit Leiden. Onze programmering sloot aan bij de tentoonstelling Besmet!, bij de heropende themazaal Grote Vragen, en vanaf september ook bij de nieuwe tijdelijke tentoonstelling BrAIInpower.

De thema's van ECS 2022 inspireerden ons op gezette tijden tot bijzondere evenementen.

- In het kader van het thema 'Wetenschap in Leiden' spraken uiteenlopende deskundigen in ons museum. Pieter Slaman sprak over de universitaire architectuur in het Leids stedelijk landschap in de periode 1945-2021, Hanneke Schuitemaker (Janssen Vaccines) sprak over de ontwikkeling van het Leidse corona vaccin en Jorrit Smit en Cor Smit spraken over de link tussen Leiden en het Bio Science Park.
- De verdiensten van drie 'Leidse' historische wetenschappers (Lorentz, Ehrenfest en Van 't Hoff) stonden centraal in een avond over wetenschappelijke biografieën met medewerking van Dirk van Delft, Margriet van der Heijden en Rob van den Berg.
- Het thema 'Life Science & Health' stond centraal in een samenwerking met het Bio Science Park. Bezoekers konden meedoen aan een microscopie demo, leren over pandemieën met onze Pandemie Preventie Car, en een lezing bijwonen van historicus Tinne Claes. Zij sprak over de problematiek en ethiek rond spermabanken, naar aanleiding van haar boek Zaad zonder Naam.
- De Pandemie Preventie Car was te zien tijdens Science in the City, het City Festival en bij EUCYS, de internationale wedstrijd in de Hooglandse kerk waar scholieren hun beste uitvindingen en innovaties presenteren.
- We organiseerden een speciale themadag over oncologie in samenwerking met het LUMC, aansluitend bij de speciale dag over kanker. Deze dag bestond uit verschillende interactieve activiteiten en demo's.
- Het thema 'Virussen' inspireerde ons en de partners Hogeschool Leiden, Universiteit Leiden en het LUMC om workshops en korte interactieve lezingen aan te bieden. Het thema omvatte zowel biologische als computervirussen.
- Het thema 'Microscopie' koppelde ons aan het Institute of Biology (IBL) van Universiteit Leiden. Samen organiseerden we drie dagen met interactieve workshops en een quiz in het kader van biologie en microscopie. IBL lichtte hun bijzondere MARBLES project toe, waarbij ze diep in de zee naar nieuwe antibiotica zoeken.

Onderdelen MuseumNacht Leiden

- Onze programmering voor de Leidse Museumnacht sloot dit jaar aan bij de Life Science & Health week van ECS 2022. We hadden een prachtig aantal bezoekers: 2.279. Bezoekers konden allerlei samples bekijken met digitale microscopen en ook een replica van de Van Leeuwenhoek microscoop. Ingezoomde oogfoto's (van de iris) waren een grote hit. Een parcours met een omkeerbril bracht optiek en neurologie samen. De speedrondleidingen gaven, zoals je mag verwachten, een supersnelle tour langs onze topstukken. Daarnaast werden er vogels ontleed en onderzocht in het Anatomisch Theater, de bezoekers konden aan de slag met onze Pandemie Preventie Car en er waren 3 speedlezingen van 30 minuten: Barry Fitzgerald sprak over wetenschap in sci-fi en superheldenfilms, Karin van der Tuin sprak over de toekomst van de

beschikbaarheid van onze DNA gegevens, en Theo Gevers sprak over de toepassingen van DeepFake AI voor therapie.

- Voor het thema ‘Letterlijk Leiden’ organiseerden we een lezing van Fanta Voogd, schrijver van Futurama, een kroniek van de toekomst, over hoe futurologen, sci-fi schrijvers en wetenschappers de toekomst op gebied van techniek en wetenschap juist wel of niet goed voorspelden.

Overige samenwerkingen

- **Lorentz Center en Studium Generale**

We kijken met grote tevredenheid terug op de samenwerking met het Lorentz Center (Engelstalige lezingen) en Studium Generale. In februari draaide het om de vraag ‘How do we walk in crowds? A brief journey from crowd physics to smart environments’. Het Nederlands Instituut voor Ruimteonderzoek SRON sprak in april over de ‘TROPOMI; Air quality from space: indicator of human activity’ en in december zochten we de aansluiting bij AI met de lezing ‘Can predicting the future with AI help us to make better decisions about our health?’.

Ook bij Studium Generale bouwden we verder op de tentoonstelling BrAlnpower. Maarten Lamers (Universiteit Leiden) sprak over AI en creativiteit, en Chris Verhoeven (TU Delft) belichtte het belang van AI op de maan. Met deze lezing sloten we tevens aan bij de Space Week van ECS 2022.

- **Dier als Donor Dialoog**

In samenwerking met het Rathenau Instituut en NEMO Kennislink hebben diverse instellingen dialogen georganiseerd over donordieren. Ook wij deden mee; een moderator en enkele specialisten gingen in gesprek met ons publiek. De resultaten werden gebruikt in een adviesdocument voor de rijksoverheid.

- **The Past, Present & Future of the Artificial Kidney**

‘Science meets Business’ brengt jonge ondernemers en wetenschappers van het Leiden Bio Science Park samen in hun bijeenkomsten. Deze bijeenkomst stond in het kader van de kunstnier, wat ons de kans gaf deze mooie samenwerking aan te gaan. Voor deze gelegenheid stond

onze tweede kunstnier in de congresruimte, een unieke kans om het indrukwekkende instrument van dichtbij te bekijken.

- **Lancering James Webb ruimtetelescoop**

De lancering van de James Webb ruimtetelescoop viel samen met de vernieuwing van onze themazaal Grote Vragen. Samen met Ewine van Dishoeck en haar team hebben we speciale dagen met workshops en korte lezingen georganiseerd. Met een besloten groep keken we live naar de release van de eerste beelden met een persoonlijke toelichting van Ewine van Dishoeck.

- **Stokvislezing: Oog in oog met je trauma; therapie met deepfakes**

Jaarlijks organiseren we ter ere van het voormalige Nederlandsch Natuur- en Geneeskundig Congres een bijzondere lezing, vaak met een medische invalshoek. Deze keer verzorgde Theo Gevers, hoogleraar computer vision aan de UvA, de lezing en gaf hij inzage in zijn onderzoek naar de inzet van deepfakes bij vormen van rouwverwerking.

Studenten en Generatie-Z

Naast de al beschreven ‘No-Dust Bunny’ sessies bezochten de studenten ons museum tijdens de studenten introductieweek EL CID. De Museumavond en de Leidse Museumnacht hadden ook als doel om, naast de studenten, ook de aandacht van de Generatie-Z te trekken (25-35 jarigen). Nieuw was het initiatief LISCO safari, een speurtocht door de stad voor Leidse internationale studenten.

Jeugd

De MuseumJeugdUniversiteit biedt kinderen tussen 8 en 12 jaar oud een veelzijdige en verrassende blik op verschillende aspecten van de wetenschap.

De voorjaarsreeks bestond uit vijf colleges. Auteur Ilja Nieuwland sprak over hoe mensen door de eeuwen heen dinosauriërs ontdekt en gereconstrueerd hebben. Rachel Schats, specialist in osteoarcheologie, zette helder uiteen wat je aan de botten van een overleden persoon kan afleiden. Natuurkundige Jordy de Vries vertelde over de bouwstenen

“In de workshop speelden de kinderen een spelletje tegen de computer ...”

van het universum. Meta Roestenberg legde als hoogleraar vaccinologie uit hoe en waarom we vaccins maken. Tot slot vertelde Dolf Weijers als biochemicus verbonden aan de Wageningen University hoe een cel weet wat hij wil/moet worden.

De Najaarsreeks bestond uit vier colleges. Huib Jan van Langevelde vertelde over zijn bijzondere werk als galactisch radio-sterrenkundige en de afbeelding van een zwart gat. Criminoloog Joanne van der Leun sprak over het gebruik van AI om criminelen op te speuren. Chris Verhoeven, verbonden aan de TU Delft, sprak over intelligente robots. Cognitief neurowetenschapper Jacob Jolij vertelde over hoe hij sociaal onderzoek doet naar geloof in het bestaan van spoken.

Vakantiewerkshops

Tijdens de looptijd van de tentoonstelling Besmet! konden de kinderen gedurende de schoolvakanties een snavelmasker maken. We legden er bij uit dat dit masker, dat je vaak ziet in prenten en populaire media, niet historisch correct is. We vertelden hoe deze maskers er vroeger wel uitzagen en waarom. Jongere kinderen vanaf 4 jaar konden een speciale microbe kleurplaat maken, waarbij we uitleg gaven over hoe verschillend microben er uit kunnen zien. Tijdens de zomervakantie konden gezinnen zelf zeepjes maken, waarbij we uitleg gaven over hygiëne en het belang van handen wassen.

De vakantiewerkshops tijdens de looptijd van BrAInpower waren afgestemd op het thema AI. Kinderen vanaf 8 jaar oud konden de basisprincipes van een lerend systeem ontdekken door middel van een analoge computer. In de workshop speelden de kinderen een spelletje tegen de computer; de computerzetten werden vertaald naar verschillende kleuren knikkers die in 24 doosjes zaten. De doosjes geven spelsituaties aan. Verlozende zetten werden uit het systeem verwijderd waardoor het uiteindelijk niet meer mogelijk was om van de computer te winnen.

De allerjongste kinderen (vanaf 4 jaar) maakten zelf een ketting met geheimtaal; verstopt in alle kleurtjes kon je hun naam of een andere boodschap lezen maar dan moest je wel de binaire code ontcijferen.

Kinderen tijdens de workshop 'De Slimme Doosjescomputer', een analoge weergave van AI

4.3 EDUCATIE

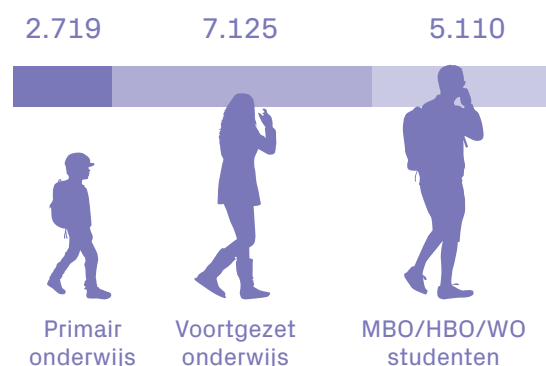
Vanaf februari 2022 mochten we weer schoolklassen ontvangen in het museum. En gelukkig wisten de scholen ons weer meer te vinden. In totaal hebben we 14.954 leerlingen ontvangen. De doe-tentoonstelling Spelen met Wiskunde werd teruggeplaatst en daarnaast konden we ook weer de populaire verjaardagsfeestjes aanbieden.

Schoolbezoeken

We hebben in totaal 2.719 leerlingen uit het Primair Onderwijs ontvangen. Dat is helaas minder dan gehoopt. Van leerkrachten hoorden we dat scholen last hadden van het tekort aan leerkrachten en leerachterstanden. Een andere verdeling van budgetten had weer een negatieve weerslag op excursies. Het Leidse online boekingsplatform staat ook ernstig ter discussie; de meeste boekingen zijn het gevolg van onze eigen marketinginspanningen. In samenspraak met de andere musea in Leiden beraden we ons over deze teleurstellende functionaliteit.

In aantal
Educatieve bezoekers
Rijksmuseum Boerhaave 2022:

14.954

Heel tevreden zijn we daarentegen met het gestegen bereik onder het voortgezet onderwijs. We hebben maar liefst 7.125 leerlingen uit het Voortgezet Onderwijs ontvangen. Het onderwijsprogramma Wiskunde A, B of C? bleef onverminderd populair. Het programma helpt leerlingen in 3 havo/vwo bij hun profielkeuze voor de richting wiskunde A, B of C in de bovenbouw. Tijdens de rondleiding door het museum maken de leerlingen kennis met wiskundig gerelateerde voorwerpen uit vijf eeuwen Nederlandse wetenschap waarna ze speelse opdrachten maken waarin logica, ruimtelijk inzicht, kansberekening en andere aspecten van wiskunde een rol spelen. Na afloop hebben de leerlingen een beter beeld welk type opdrachten, en dus welk type wiskunde, hen makkelijk afgaat, wat ze moeilijk vinden maar ook wat hen interesseert. Dit programma wordt veel geboekt tussen september en maart.

Ook over de stijging onder de studenten zijn we verheugd. We ontvingen 5.110 studenten uit het MBO/HBO/WO. Voor deze doelgroep waren de rondleiding en het zelfstandig te doorlopen onderwijsprogramma (MBO) bij de tentoonstelling Besmet! erg in trek.

Inrichting educatieruimtes

In 2022 zijn we gestart met de herinrichting van de educatieruimtes met als doel de museale ervaring direct bij binnenkomst in de educatieruimtes te ervaren en niet pas in de tentoonstellingszalen. We werken aan een zogeheten 'wonderkamer-opstelling' met wetenschappelijke instrumenten en opgezette dieren uit onze educatieve 'Gouda collectie'. De afronding is voorzien voor 2023.

Samenwerking Lorentzschool

Op 27 juni sloegen we samen met de Lorentzschool in Leiden de handen ineen om nog meer kinderen kennis te laten maken met wetenschap. We tekenden daartoe een intentieverklaring in het museum.

In een feestelijke ambiance volgden de kinderen van de Lorentzschool een speciale workshop. Ter gelegenheid van de officiële start van de samenwerking stond de Pandemie Preventie Car (PPC) in september in de school en waren de museumdocenten daar aanwezig om het onderwijsaanbod persoonlijk te introduceren. Zo kregen alle leerlingen al een voorproefje van de programma's van het museum.

De samenwerking beperkt zich niet tot het aanbieden en volgen van educatieve lessen in het museum en het geven van gastlessen op school; we betrekken leerkrachten en leerlingen ook bij de ontwikkeling en het testen van nieuw aanbod.

Amito Haarhuis en John van Bezouw (directeur Lorentzschool Leiden) tekenen intentieverklaring

Leerlingen van de Lorentzschool openen de Waterspeeltuin

BINNEN- EN BUITENSCHOOLS LEREN

Rijksmuseum Boerhaave participeert in de langjarige samenwerking van Leidse musea en andere culturele partners in het programma 'Cultuureducatie met Kwaliteit'. In dat kader neemt het museum deel aan het project Verwonder om de Hoek. Binnen het project zorgen de Leidse musea ervoor dat 'natuur, wetenschap en techniek' een volwaardige plek krijgen binnen het aanbod van cultuureducatie. We zetten in op leerecosystemen waarbij gefaseerd wordt gewerkt aan meer verbinding tussen binnen- en buitenschools leren. Om kinderen te enthousiasmeren voor ons aanbod hebben we in oktober workshops gegeven op Leidse scholen (trap 1 van drietrapsraket). Het idee was om daarna in trap 2 en trap 3 kinderen de kans te geven om zich aan te melden voor de Wetenschapsclub die we in eerdere jaren met veel succes hebben gegeven. Door interne problemen bij BplusC, de coördinerende partij, zijn deze stappen helaas verplaatst naar 2023.

Zomerschool

In de zomermaanden organiseerden JES Rijnland en Rijksmuseum Boerhaave opnieuw twee edities van de Zomerschool: een leerzaam en leuk activiteitenprogramma dat een hele week duurt. De twee weken in Rijksmuseum Boerhaave konden op ruime belangstelling rekenen met 16 kinderen in de eerste week en 15 in de tweede. Volgens beproefd recept namen de jongeren deel aan het thema Water. Bij de eindpresentatie was Abdelhaq Jermoumi - de Leidse wethouder Kansengelijkheid, Jeugd en Onderwijs - aanwezig. Hij had een actieve rol en sprak lovende woorden richting de jonge 'waterbouwkundige ingenieurs' en moedigde de kinderen aan om hun talenten verder te ontwikkelen. Door zijn presentie kreeg de eindpresentatie van de Zomerschool nog meer gewicht voor zowel de ouders als hun kinderen.

WeekendKlas

In het programma van de WeekendKlas verblijven de kinderen 30 zondagen in onze educatieruimtes. In samenwerking met JES Rijnland zijn er weer veel leuke en leerzame activiteiten ontplooid in het museum. Zo zijn er lessen georganiseerd rondom de James Webb Space Telescope (JWST) en konden we het gebruik met het schaalmodel live illustreren. Leerlingen leerden over het belang van de JWST voor het onderzoek naar het universum.

Op 12 juni organiseerden we de ouderdag. De ouders van de leerlingen van de WeekendKlas werden rondgeleid door conservator Mieneke te Hennepe. Uit de spontane en betrokken reacties tijdens de tour bleek dat het onderwerp aansloeg.

In aansluiting bij de tijdelijke tentoonstelling BrAImpower hebben we een lessenserie aangeboden, groep 8 heeft dit traject in het najaar van 2022 al doorlopen, de andere klas doorliep hetzelfde programma in het voorjaar van 2023.

4.4 INCLUSIEF MUSEUM

Code Diversiteit en Inclusie

Rijksmuseum Boerhaave onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie. Om inclusie en diversiteit op alle gebieden (publiek, personeel, programma en partners) in te bedden, heeft het museum in 2021 een organisatiebrede werkgroep Diversiteit & Inclusie gevormd. Rijksmuseum Boerhaave wil aantrekkelijk en herkenbaar zijn voor een breed en divers publiek. De werkgroep Diversiteit werkte als een 'denktank', inventariseerde de dagelijkse praktijk, steeds vanuit de vraagstelling of wat we doen inclusief is en of er alternatieven zijn die de inclusieve gedachte beter waarborgen. Het worden, én blijven, van een inclusief museum kost veel tijd en aanpassingsvermogen van een organisatie.

Heel recent deed Rijksmuseum Boerhaave als organisatie de scan Diversiteit & inclusie. Daaruit kwam naar voren dat de organisatie openstaat voor diversiteit, maar dat diversiteit en inclusie nog geen onderdeel van de kern van de organisatie vormen. De organisatie kreeg aanbevelingen om de stappen naar een meer inclusieve organisatie met succes te vervolgen. Zo wordt het museum geadviseerd om effectieve maatregelen en instrumenten in te zetten om een meer divers personeelsbestand te realiseren en medewerkers met een diverse achtergrond proactief te betrekken bij verschillende aspecten van de organisatie. Het lijkt een open deur maar het (persoonlijk) leiderschap en de kennis van leidinggevendenden over cruciale kenmerken vervullen een sleutelrol in de realisatie van diversiteit en inclusie. De man-vrouwverhouding in de leidinggevende posities lijkt in orde.

De verhouding man/vrouw in Raad van Toezicht is: 3 man en 2 vrouw. Directeur-bestuurder is 1 man. Het management team bestaat uit de

directeur-bestuurder en 3 managers. De verhouding man/vrouw is 2 man/2 vrouw. Binnen het team leidinggevendenden is de verhouding man/vrouw 1 man en 3 vrouw.

Inclusieve projecten

- **WeekendKlas en Zomerschool in samenwerking met JES Rijnland**
We noemden het al eerder, sinds 2019 werkt het museum met JES Rijnland samen om het zelfvertrouwen van kinderen uit kansarmere omgevingen, veelal ook met een niet-westerse achtergrond, te vergroten, hun talenten te ontdekken en het toekomstperspectief te verbreden.

- **Samen Inclusief**
Sinds 2020 neemt het museum deel aan het landelijke meerjarige project 'Samen Inclusief' van de branchevereniging Vereniging voor Science Centers en Wetenschapsmusea (VSC). Acht musea wisselen ervaringen uit op het gebied van inclusie, de deelnemers volgen trainingen en verkennen nieuwe mogelijkheden om een inclusiever museum te worden.

- **Werkgroep Diversiteit**
In overleg met de eigen werkgroep werkten we in 2022 aan twee specifieke activiteiten:

1. Dementievriendelijke rondleidingen

In samenspraak met de Leidse Topaz zorginstelling ontwikkelden we 'Verheugenis', een dementievriendelijke rondleiding. Deze werd gelanceerd op 21 september, op Wereld Alzheimer Dag.

2. Museumbezoek met een visuele beperking

Voor de tentoonstelling over het leven van Antoni van Leeuwenhoek (18 april 2023 - 7 januari 2024) bereiden we een waardevol tentoonstellingsbezoek voor voor mensen met een visuele beperking. In samenspraak met een klankbordgroep en specialisten van Stichting Kubes werkten we aan de realisering. Met de eerste verkenningen met de klankbordgroep over een waardevol museumbezoek voor mensen met een visuele beperking hebben we ook onze vaste museumpresentatie kritisch bekeken. Met deze uitkomsten en met de pilot bij de tijdelijke tentoonstelling gaan we in 2023 verder.

5

MARKETING & COMMUNICATIE

Buitengevel van Rijksmuseum Boerhaave, met het campagnebeeld van BrAIInpower

In 2022 kwamen de bezoekers geleidelijk aan weer terug na de coronapandemie. Met name de oudere cultuurbezoeker was aanvankelijk nog voorzichtig. We hadden begroot op 85.000 bezoekers, en uiteindelijk hebben we 85.811 bezoekers mogen ontvangen. Een mooi resultaat dat stemt tot tevredenheid. Dit bezoekersaantal is 74% van het aantal in het topjaar 2019 (115.835) toen we de European Museum of the Year Award wonnen.

Campagnes en Tentoonstellingen

De grote mediacampagnes zijn altijd geïnspireerd op de tentoonstellingen. ‘Besmet’, ‘Grote Vragen’ en ‘BrAlnpower’ inspireerden tot campagnes met een mooie middelenmix met landelijk, regionale en lokale inzet. Naast de free publicity via persberichten, mediapartners en social media inzet, waren er outdoor campagnes (abri’s/ mupi’s, busbestickering en ‘Digital Out of Home’ via digitale schermen op grote metrostations van Amsterdam en Rotterdam, drukwerkverspreiding via Flyerman (posters en flyers op culturele locaties en horeca). Ook werden radio- en tv-spotjes ingezet en een online campagne via DPG Media. In samenwerking met Leiden & Partners zijn er advertenties, spreads en specials in de grote dagbladen en magazines verschenen.

Team marketing begeleidt ook de realisatie van de campagne visuals. Het campagnebeeld van de tentoonstelling ‘Besmet’ en dat van ‘Grote Vragen’ werden beide gemaakt door Karen Polder. Voor het campagnebeeld van ‘BrAlnpower’ tekenden Loes Claessens en Cyanne van den Houten.

Free Publicity

De persaandacht was goed. Naast de al genoemde tentoonstellingen, sprongen enkele evenementen er uit. De lancering van Verheugenis (de dementievriendelijke rondleiding van Rijksmuseum Boerhaave), de ontdekking van de stem van Nobelprijswinnaar Willem Einthoven op een van de wasrollen in de collectie na onderzoek door een audio-archeoloog, en het onderzoek naar de echtheid van de maanstenen in het televisieprogramma ‘Historisch Bewijs’ bezorgden ons mooie aandacht. Daarnaast leverden de eerste beelden van de James Webb ruimtetelescoop met de presentatie en het commentaar van Ewine van Dishoeck ons veel aandacht van de pers op.

“De website van Rijksmuseum Boerhaave benadrukt de kracht van het ontdekken en belicht op speelse wijze de werelden zoals die in het museum te zien zijn.”

Website

De website van Rijksmuseum Boerhaave benadrukt de kracht van het ontdekken en belicht op speelse wijze de werelden zoals die in het museum te zien zijn. In 2022 is een start gemaakt met het analyseren van de huidige website op het gebied van gebruiksvriendelijkheid, publieksvriendelijkheid, vormgeving, navigatie en user experience. Door middel van interviews met medewerkers en gebruikers wordt inzichtelijk gemaakt op welke punten de website niet (meer) voldoet. Ook wordt gekeken naar de toegankelijkheid van de website. In 2023 volgt een optimalisatie waarna we in 2024 een nieuwe website ontwikkelen.

In 2022 steeg het aantal website bezoeken (het totaal aantal keren dat de site bezocht wordt) met maar liefst 55%, het aantal bezoekers (het aantal personen dat de website bezocht) steeg met 63%. De website werd 326.542 keer bezocht door 236.025 bezoekers. Het aantal paginaweergaven was 937.078.

De stijging van het aantal website bezoeken en bezoekers komt doordat er geen lockdowns en beperkende maatregelen meer waren: mensen konden weer op pad. Ook scholen konden het museum weer bezoeken (de educatie pagina’s werden veel bezocht). Daarnaast openden twee tentoonstellingen (Grote Vragen en BrAlnpower) én was er veel persaandacht die verkeer naar de website trok. Ook de social media posts, nieuwsbrieven, online advertenties via DPG en onze eigen social media kanalen trokken verkeer. Tenslotte zijn vermeldingen door samenwerkingspartners en de nieuwsbrieven van onder andere Kidsproof heel waardevol.

Social Media

Het gebruik van onze social media (Twitter, Facebook, Instagram) steeg gestaag in 2022 in tegenstelling tot de landelijke tendens bij Facebook (landelijk een daling van 6%). Het aantal Facebookvolgers steeg met 4% naar 6.417. Het aantal volgers op Instagram steeg met 14,5% naar 3.172, het aantal volgers op LinkedIn steeg met 21% naar 2.610. Deze twee stijgingen zijn in lijn met de landelijke stijging van gebruikers van deze platforms.

Het aantal volgers op Twitter nam tegen verwachting met iets meer dan 1% af. In 2022 hadden we 9.914 volgers. Het gebruik van YouTube nam door minder livestreams van lezingen ook met 1% wat af naar 13.918 views.

De eerste twee afleveringen van de nieuwe Podcast Grote Vragen werden 1.187 keer gedownload.

Website	2022	2021
Aantal bezoeken website (sessions)	326.542	210.907
Aantal bezoekers website (users)	236.025	144.823
Social media volgers		
Twitter	9.914	9.985
Facebook	6.417	6.296
Instagram	3.172	2.777
LinkedIn	2.610	2.154
YouTube	13.918	17.068
Nieuwsbrief	9.974	8.918
Downloads nieuwe Podcast Grote Vragen (2 afleveringen):		
	1.187	

Nieuwsbrief

De nieuwsbrieven van Rijksmuseum Boerhaave zijn een grote bron van informatie en inspiratie voor bezoekers. De in 2021 ingezette splitsing naar doelgroepen wierp ook in 2022 zijn vruchten af: met een stijging van ruim 1.000 abonnees kwamen we eind 2022 uit op 9.774 abonnees van de nieuwsbrief.

Maandelijks verschijnt een nieuwsbrief gericht op de dagbezoeker en ieder kwartaal gaat er een nieuwsbrief uit voor de verschillende onderwijsniveaus (primair en voortgezet onderwijs, middelbaar en hoger beroepsonderwijs), die elk gericht informeren over de educatieve mogelijkheden in het museum.

Waardering

Omdat er in 2022 geen verplichting was om online een ticket aan te schaffen, is het aantal respondenten van het continue onderzoek afgenomen. In 2023 zullen we net als in het verleden bezoekers in het museum aansporen deel te nemen aan het onderzoek.

Het totale programma (het museum als geheel) werd beoordeeld met een 8,7. De kindertentoonstelling Schateiland kreeg een 8,5 en Waterland werd beoordeeld met een 9. De tijdelijke tentoonstelling Besmet! werd door de respondenten met een 8,2 beoordeeld en de tijdelijke tentoonstelling BrAlnpower met een 7,8.

De Net Promotor Score (een getal dat iets zegt over de mate waarin mensen ons museum aanbevelen bij anderen) stijgt nog verder door. Waar de NPS in 2021 nog 57,4% was, kregen we in 2022 een NPS van maar liefst 65%. Dat is hoog: de gemiddelde NPS voor de museumsector in Nederland lag in 2022 op 52%.

De kinderen die het museum bezoeken (bron: MuseumKids) beoordelen het museum in 2022 wederom met een 8,75. Ze zijn enthousiast over de interactiviteit van het museum en waarderen de aanwezigheid van verschillende speurtochten en activiteiten die speciaal voor de jonge doelgroep georganiseerd worden.

8,75

Beoordeling van de kinderen die het museum bezochten.

6

COLLECTIE & WETENSCHAP

Zaalfoto Gouden Eeuw, de lenzen van Christiaan Huygens

Onderzoek en innovatie staan nooit stil. Daarmee blijft ook de collectie die wetenschap en innovatie wil tonen steeds in ontwikkeling. Sinds het laatste collectieplan uit 2021 wil Rijksmuseum Boerhaave nieuwe perspectieven en ambities op het gebied van modern erfgoed en actueel verzamelen formuleren. Als Podium voor de Toekomst wil het museum zijn collectie blijven ontwikkelen en aansluiting zoeken bij de actualiteit. Dit vraagt om een herijking van de aanwezigheid en betekenis van modern erfgoed in de collectie.

Wetenschap en modern en actueel verzamelbeleid

De ambities rond modern en actueel verzamelen roepen nieuwe vragen op over de complexiteit van beheer, behoud en ontsluiting van dergelijk materiaal. Actief, actueel verzamelen biedt andere mogelijkheden en uitdagingen dan het 'traditionele' verzamelen van objecten die hun gebruikswaarde hebben verloren. Het gaat hier juist om objecten die nog in bedrijf zijn, of zelfs nog in werking moeten komen. Daarnaast treden bij het actueel verzamelen maker(s) en gebruiker(s) als 'informant' op, zowel voor het verkrijgen van objecten als het vastleggen van hun verhaal.

Conservatoren kunnen bij het actueel verzamelen experimenteren met vormen van 'co-collecting' en 'post-it-collecting'. Bij het eerste houdt een conservator contact met een onderzoeker of onderzoeksgroep om gezamenlijk te bepalen welke artefacten geschikt zijn om overgedragen te worden aan de museumcollectie. 'Post-it-collecting' betreft het oormerken van een bepaald (deel van een) apparaat, zodat dit, zodra het buiten gebruik raakt, in de museumcollectie terecht komt.

Participatief verzamelen is een andere vorm om collecties te verwerven; in samenwerking met bijvoorbeeld patiëntenverenigingen worden ensembles van objecten uitgekozen die een bepaalde aandoening of periode representeren. Ook hier gaan we de komende jaren actief mee aan de slag. Een geslaagde pilot is al afgesloten.

Een overzichtelijker, eenduidige indeling in deelcollecties is noodzakelijk om een helder verzamelbeleid voor de toekomst te kunnen formuleren. Er bestaan met name voor de 20e en 21ste eeuw lacunes in de collectie. Wij willen de collectie in de komende jaren versterken door nieuwe stappen te maken naar het verzamelen uit deze periode van wetenschap en geneeskunde. Het is niet

het streven om daarbij alle lacunes te vullen, maar nieuwe verwervingen zullen bestaande verzamellijnen en deelcollecties versterken. Daarnaast zullen we met name voor het heden nieuwe kerngebieden definiëren.

In het licht van de huidige maatschappelijke ontwikkelingen schenkt Rijksmuseum Boerhaave aandacht aan diversiteit en inclusiviteit. Wij zullen in 2023 een uitgebreid onderzoeksprogramma opstellen waarin we de verhalen over de collectie zullen herijken, verrijken met andere geluiden en we zullen onderzoek doen naar de herkomst van objecten.

Collectie van Faculteit Wis- en Natuurkunde (FWN)

Met de Faculteit Wis- en Natuurkunde (FWN) werden stappen gezet voor het overdragen van objecten uit het Huygenslab en het Gorleuslab die beide momenteel verbouwd worden. Een selectie van objecten zal aan de Rijkscollectie worden toegevoegd, evenals de langdurige bruikleen van de faculteit aan Rijksmuseum Boerhaave van circa 4.000 objecten die sinds de oprichting van het museum in beheer zijn geweest en die in 2023 definitief aan de Rijkscollectie worden toegevoegd. Hieronder bevinden zich absolute topstukken zoals de lenzen van Christiaan Huygens, de meridiaankijker van de Oude Sterrenwacht, en 'het koudste plekje op aarde' van Kamerlingh Onnes.

Uitgelicht

Naar een aantal objecten uit de collectie is extra onderzoek verricht. Zo waren onze maanstenen, afkomstig van de Apollo 11 missie, onderdeel van het televisieprogramma 'Historisch Bewijs' waarin is onderzocht of ze echt van de maan afkomstig zijn. Dat bleek waar te zijn. De Apollo 11 missie was de missie van het Apolloprogramma die de eerste mensen op de Maan zette (1969).

Een ander interessant onderzoek was het afluisteren van geluidsopnames op oude wasrollen. Op een oude rol, gemaakt van was, is na onderzoek met behulp van een audio-archeoloog, de stem van de Leidse hoogleraar Willem Einthoven na 100 jaar weer tot leven gewekt. Het is hiermee het oudste bewaarde stemgeluid van een Nederlandse Nobelprijswinnaar. Aan Willem Einthoven (1860-1927) hebben we het hartfilmpje (elektrocardiogram of ECG) te danken. Het stemgeluid wordt een prachtige aanvulling bij de snaargalvanometer en de gouden Nobel medaille die al te zien zijn.

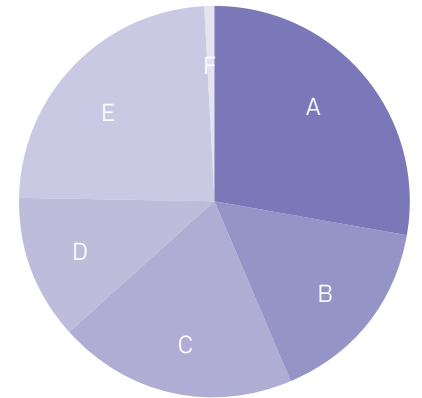
“onderzoek
en innovatie
staan nooit stil”

Collectie Rijksmuseum Boerhaave

126.000 objecten

- A: 35.000 instrumenten en andere voorwerpen
- B: 20.000 foto's en prenten
- C: 25.000 boeken
- D: 15.000 separaten
- E: 30.000 catalogi
- F: 1.000 archieven

Prestaties

publicaties

presentaties

bruiklenen
aan derden

AIDS Quilt, blok 7, 1992

De acht naamvlaggen in dit Nederlandse quiltblok herinneren aan alle aan aids overleden drugsgebruikers. De AIDS Memorial QUILT is een verzameling naamvlaggen die samen één lappendeken, oftewel een quilt vormen. Deze creatieve manier van verwerken begon in Amerika in de jaren 80 om de omvang van de aidsepidemie zichtbaar te maken.

Denkers, Doeners en Durfals, titel van nieuwe museumcatalogus, 2022

Catalogi

In 2022 is de langverwachte nieuwe museumcatalogus uitgekomen, 'Denkers, Doeners en Durfals; vijf eeuwen onderzoek en innovatie in Nederland' toont de parels uit onze schatkamer. De microscopen waarmee Van Leeuwenhoek de wereld van het kleine zichtbaar maakte, de oudste telefoon van Nederland, de allereerste kunstnier, maar ook de kweekvleesburger en de opnames van een zwart gat - samen leiden ze de lezer langs de hoogtepunten van onze wetenschappelijke en medische geschiedenis. Experts van binnen en buiten het museum belichten de saillante episodes uit deze geschiedenis in trefzekere essays en vanuit diverse invalshoeken. De Engelse versie verscheen onder de naam 'Investigators, Inventors and Innovators'. Voor dit project zijn veel nieuwe foto's van de collectie gemaakt. Beide catalogi werden uitgebracht bij WBooks.

Tevens zijn er in 2022 plannen gemaakt voor een stripboek en een glossy die bij de tentoonstelling 'Onvoorstelbaar; hoe Van Leeuwenhoek de microwereld ontdekte' verschijnen. In 2023 is het 300 jaar geleden dat Antoni van Leeuwenhoek overleed. Met zijn zelfgemaakte microscopen en zonder formele wetenschappelijke achtergrond slaagde hij erin een wereld zichtbaar te maken die nog nooit iemand had gezien, hoe speelde hij dat klaar en wat dreef hem?

Uitgelicht

Op 1 september heeft Rijksmuseum Boerhaave een bijzondere leerstoel 'Museale aspecten van de Natuurwetenschappen' gevestigd bij de Universiteit Leiden. Conservator Ad Maas is hierbij benoemd tot bijzonder hoogleraar op deze leerstoel. Voor zijn onderwijs maakt hij deel uit van de onderzoeksgroep Museums, Collections and Society. Voor zijn onderzoek maakt hij deel uit van het onderzoeksinstituut LUCAS.

Leden van het NWO onderzoeksproject 'Visualizing the unknown'

Samenwerkingen

Rijksmuseum Boerhaave is partner in het meerjarige NWO-project 'Visualising the Unknown in the 17th century Science and Society', een samenwerkingsverband met het Huygens ING en de Bibliotheca Hertziana. Het onderzoek is erop gericht om te achterhalen hoe wetenschappers voorheen onzichtbare en onbekende entiteiten verbeeldden. Hoe overtuigden ze hun collega's, en communiceerden ze destijds hun ontdekkingen naar een breder publiek?

Kijkend naar voorheen onbekende levensvormen als bacteriën, sperma en de ingewanden van insecten moesten de pioniers van de microscopie Robert Hooke (1635-1703), Johannes Swammerdam (1637-1680) en Antoni van Leeuwenhoek (1632-1723) een nieuwe vormtaal ontwikkelen om hun vondsten te begrijpen, vast te leggen en te communiceren.

In dit project worden, voor de eerste keer, deze baanbrekende 17e-eeuwse ontdekkingen gereconstrueerd, deels met behulp van oorspronkelijke lenzen en preparaten. Centraal staan de wisselwerking tussen wetenschap en kunst, tussen het vaststellen van wetenschappelijke feiten en de verschillende visuele technieken om deze weer te geven.

In 2022 organiseerde het museum 3 workshops waarin de representatie van bijen, zijderupsen en lichaamsvloeistoffen werd bestudeerd.

Sinds 2021 neemt Rijksmuseum Boerhaave deel aan 'Inventief!'. In dit project ontsluiten we de database van vijf wetenschapsmusea (Teylers Museum, Universiteitsmuseum Utrecht, Universiteitsmuseum Groningen, NEMO Science Museum en Rijksmuseum Boerhaave) thematisch in een nieuwe website en nodigen we jonge geïnteresseerden uit (studenten MBO, HBO en WO) de website met op de collectie geïnspireerde verhalen en redactionele bijdragen te verrijken.

Er hebben diverse workshops plaatsgevonden waarin registratoren en conservatoren gezamenlijk werkten aan de ontsluiting van de diverse collecties. In 2023 zal een gemeenschappelijke website gelanceerd worden. Ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Leidse Werkgroep Oude Sterrenwacht richtten we een kleine tentoonstelling in met astronomische objecten die oorspronkelijk ook afkomstig zijn uit de Oude Sterrenwacht. Hier werd het idee geboren om de grote meridiaankijker misschien in permanente bruikleen te geven; dit wordt verder onderzocht.

We nemen deel aan de vergaderingen van de Stichting Academisch Erfgoed en met name aan de Werkgroep Born Digital, waarin we verkennen hoe om te gaan met born digital objecten.

Uitgelicht: opleidingen

Ze vallen niet meer weg te denken in onze organisatie: talentvolle stagiaires van diverse opleidingen die zich buigen over boeiende vraagstukken. Met sommige opleidingen zijn de banden heel duurzaam: studenten van het MBORijnland van de opleiding Mediavormgeving maken bijna jaarlijks animaties die we een plek in de tijdelijke tentoonstelling geven. Ook de producten van studenten van de opleiding ict/interactie design van de Hogeschool Leiden ontbreken niet: vorig jaar voegden we een instructieve animatie toe bij de James Webb Ruimtetelescoop. Het jaarlijkse bezoek van de masterstudenten van de vakgroep Science Communication and Society van de Universiteit Leiden heeft stevast enkele stageopdrachten tot gevolg. De studenten bogen zich in het achterliggende jaar over de collectie, organiseerden publieksevenementen en schreven redactionele bijdragen voor het project Inventief!

Middels het docentschap van conservator Mienke te Hennepe bij het LUMC komen alle eerstejaars studenten geneeskunde van het LUMC in het kader van het onderwerp anatomie in groepjes opdrachten maken in het museum. Zij staan onder meer stil bij de rol van anatomische modellen en anatomische preparaten in heden en verleden. Maar ook studenten Biomedische wetenschappen en Master geneeskunde (LUMC) gebruiken de medische collectie in het museum als basis voor het verdiepen van hun kennis over onder meer de heilkunde en biomedische ethiek.

“Ook kijken we kritisch naar eventueel te ontzamen objecten.”

Restauratie en collectiebeheer

Met de collega's van het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden zijn we een restauratie overleg gestart, waarin we projecten en problemen kunnen bespreken en vooral gebruik kunnen maken van elkaars expertise.

De omstandigheden in het depot in Alphen aan de Rijn zijn niet optimaal voor een goed beheer van de rijkscollectie. In ons depot aan de Raamsteeg kan ruimte worden bijgehurd om de collectie uit Alphen - op enkele zeer volumineuze en zware objecten na- onder te brengen. In de voorbereiding van de verhuizing worden alle objecten eerst grondig schoongemaakt en in quarantaine gezet. Ook kijken we kritisch naar eventueel te ontzamen objecten. De voorbereidingen van het projectplan zijn in 2022 ter hand genomen. De daadwerkelijke verhuizing vindt plaats in 2023.

In het kader van het Collectieveiligheidsplan is veel werk verzet om een goed overzicht te maken van de objecten in de vaste opstelling en welke handelingen er verricht moeten worden in geval van verschillende calamiteiten.

Registratie en Informatie

Naast de gebruikelijke werkzaamheden van de registratoren - het afhandelen van informatie- en foto aanvragen, het regelen van bruiklenen en transporten, het beschrijven en documenteren van aanwinsten, het verwerken en ontsluiten van negatieven en foto's en het verstrekken van informatie aan derden - is er gewerkt aan een speciale projecten:

- Er is verder gewerkt aan de database van instrumentmakers. In Adlib zijn de gegevens aangevuld met onder andere geboorte- en sterfdata, met links naar de wikipagina en/of instrumentmakers bij de KNAW.
- Ook werd verder gewerkt aan de ontsluiting van het brievenarchief. Dit bestaat uit het nummeren, scannen en opnemen van de brieven in Adlib. Er zijn dit jaar 112 brieven gescand. In totaal zijn er nu 2.283 brieven ontsloten. Er zijn ongeveer 1.500 brieven inhoudelijk beschreven (titel, datering, maker, geassocieerde naam, geassocieerde plaats, archiefnummer).
- Er zijn gegevens opgestuurd voor de Collectie Nederland: 27.307 in juni en 27.444 in december. Deze gegevens zijn ook zichtbaar op de Europese website Europeana. Er zijn 396 aanwinsten ingeschreven, waarvan 388 schenkingen, 4 aankopen en 4 onbekend/oud bezit.

Collectie: schenking en acquisitie

Een greep uit de nieuwe aanwinsten:

- Diverse COVID-19 gerelateerde objecten, ingeschreven na afloop van de tentoonstelling Besmet!, waaronder een AIDS memorial quilt, gehaakte mondkapjes van Karin Bloemen, klompen voor de Intensive Care afdeling van Studio Tattoo Bob.

De klompjes van Studio Tattoo Bob en het gehaakte mondkapje van Karin Bloemen zijn objecten die door het museum verzameld zijn om de pandemie te contextualiseren. Hoewel zij door verschillende schenkers zijn aangeboden en niets met elkaar lijken te hebben, zijn zij beide voorbeelden van hoe burgers reageerden op de medische nood aan het begin van de pandemie. Het gehaakte mondkapje refereerde aan de schaarste van beschermende middelen. Burgerinitiatieven probeerden op zinnige én onzinnige manieren om de nood te ledigen. De klompjes kun je tweeledig uitleggen, als eerste een praktische oplossing voor het OK personeel dat onherkenbaar was door de beschermende kleding maar zo toch herkenbaar werd. Tevens laat dit ook weer een burgerinitiatief zien dat er ook op was gericht om het personeel in de zorg een hart onder de riem te steken. Ze zijn daarmee een tastbare herinnering aan het 'klappen voor de zorg'.

De AIDS memoriaal quilt is een deel van een groter geheel. Het fenomeen is ooit in San Francisco ontstaan. Nabestaanden maken een quilt, of herinneringsdoek ter ere van hun aan AIDS overleden vriend/familielid. De doeken zijn allemaal van dezelfde afmeting, 2 bij 1 meter, de afmeting van een standaard grafsteen. Ieder doek wordt met andere doeken aan elkaar gestikt en zo ontstaat een quilt. Verschillende quilts maken weer deel uit van een blok, een nog groter doek. Nederlandse quilts zijn inmiddels in verschillende musea terechtgekomen waaronder nu ook in Rijksmuseum Boerhaave.

- Een verzameling van 197 tekeningen, afkomstig van het Academisch Ziekenhuis Leiden, afd. Oogheelkunde, binnengekomen in 1994.
- Het boekje "De practyk der vroed'meesters en vroed'vrouwen of de wyse van een vrouw' te helpen in haar kinderbaren" (1690) werd geschonken door een particulier. Bijzonder zijn de aantekeningen voor en achter in het boek. Deze

Fragment Ypelaar kast met preparaten

aantekeningen zijn gemaakt door een onbekende vroedvrouw. Zij noteerde op 6 pagina's bij wie ze een kind had 'gehaald', oftewel waar ze de bevallingen had begeleid. Soms staat er een locatie aanduiding zoals als de 'Meye' of 'Groenewegje', maar ook de moeders worden bij naam genoemd, 'bij Marie', 'bij Ariane', 'bij de Kuyper op het Jaagpad', enzovoort. Daarom vormt dit boek een uniek archiefstuk dat inzicht biedt in de praktijk van de vroedvrouw rond 1700.

- Collectie van 119 objecten uit de Huisartsenpraktijk te Hazerswoude-Dorp (Bert Bosch).
Bert Bosch, thans huisarts in ruste, was de laatste apothekhoudende huisarts in een dokterspraktijk in het Zuid-Hollandse Hazerswoude die onafgebroken de eerstelijnszorg voor dit dorp vervulde van halverwege de negentiende eeuw tot Bosch' pensioen in 2000. De achtereenvolgende Hazerswoudse huisartsen hebben spullen uit hun praktijk bewaard, waardoor de uiteindelijke collectie die Bert Bosch in maart 2021 aan het museum schonk een prachtige documentatie vormt van de ontwikkeling van een (dorps-)huisartsenpraktijk in de laatste 150 jaar. De collectie bevat onder meer verloskundige instrumenten, tandheelkunde, apparatuur en attributen voor geneesmiddelenbereiding en verbandmiddelen. Vooral als ensemble is zij van grote medisch-historische waarde.
- Aankoop wasmoulage mevr. Mendels, na taxatie door Toon van Leest.
Deze moulage van een meisje met mazelen was eerder te zien in de tijdelijke tentoonstelling Besmet!. Het betreft een moulage vervaardigd tussen 1900 en 1930 in het Pathoplastisches Institut in Dresden. Vanwege het belang van de moulage als medisch erfgoed wilde het museum de moulage graag overnemen van de particuliere eigenaar. Begin 2023 is de koop gesloten.
- Huidplooimeter en lengtemeter Breedveld, Zutphen Studie en een voor de Seven Countries Study. Onderzoekers hebben de huidplooimeter en lengtemeter ingezet tijdens de zogenaamde Zutphen Studie in de periode 1960-1970. Dit was een onderzoek naar de relatie tussen voeding en hart en vaatziekten en baanbrekend voor die tijd.
- Flesjes professor Van Calcar.
Deze flesjes zijn ongeveer vijftig jaar geleden opgegraven in de achtertuin van Rijnsburgerweg 33 waar indertijd prof. Van Calcar (bacterioloog) woonde. Volgens overlevering deed hij onderzoek naar

diabetes. Hij heeft zijn lab tijdens de mobilisatie in 1914 begraven. Verder onderzoek zal uit moeten wijzen op welke manier de flesjes aan prof. Van Calcar te verbinden zijn.

- Ypelaar kast en boekje.
Dit kabinet heeft een bijbehorende handgeschreven en gesigeneerde catalogus. Daardoor weten we zeker dat Ypelaar de maker is van de preparaten. De in Amsterdam geboren Abraham Ypelaar (1736-1811) ontwikkelde al op jonge leeftijd een fascinatie voor microscopie en het onderzoek door Antoni van Leeuwenhoek en Jan Swammerdam, de grote Nederlandse microscopisten van de zeventiende eeuw. Het kabinet met bijbehorende catalogus en rekening werden geschonken aan het museum door een particulier. Op dit moment zijn de preparaten te zien in de tentoonstelling Onvoorstelbaar.
- Steger model hersenen.
Aankoop via Librairie Alain Brieux. Het betreft een fraai model van de hersenen, vervaardigd van gips gemaakt ca. 1880. Dit didactische anatomische model werd gemaakt door de Duitse beeldhouwer Franz Josef Steger (1845 -1938).
- Anatomie torso, Anne Oremans, EHBO Vereniging.
Schenking van een uitneembaar anatomisch model van de menselijke torso in de originele kist. Het model is gebruikt door de plaatselijke EHBO vereniging in Schijndel tijdens hun cursussen in de jaren 1950-1960. Het model past in onze verzameling van anatomische modellen en heeft een interessante gebruiksgeschiedenis.
- Nozeman en Sepp, losse platen uit Nederlandsche Vogelen.
In oktober 2021 kocht het museum uit een particuliere collectie 15 ingekleurde etsen op groot formaat met afbeeldingen van in Nederland voorkomende vogels. De losse platen behoren tot de illustraties van het boek Nederlandsche Vogelen, uitgegeven in vijf delen tussen 1770 en 1829 door Cornelis Nozeman en Christiaan en Jan Christiaan Sepp. Rijksmuseum Boerhaave bezat al een selectie van de platen van Nozeman en Sepp, maar deze 15 nog niet, waarmee onze verzameling van deze prachtige handgekleurde voorstellingen uit de Nederlandse natuur aanzienlijk is uitgebreid.

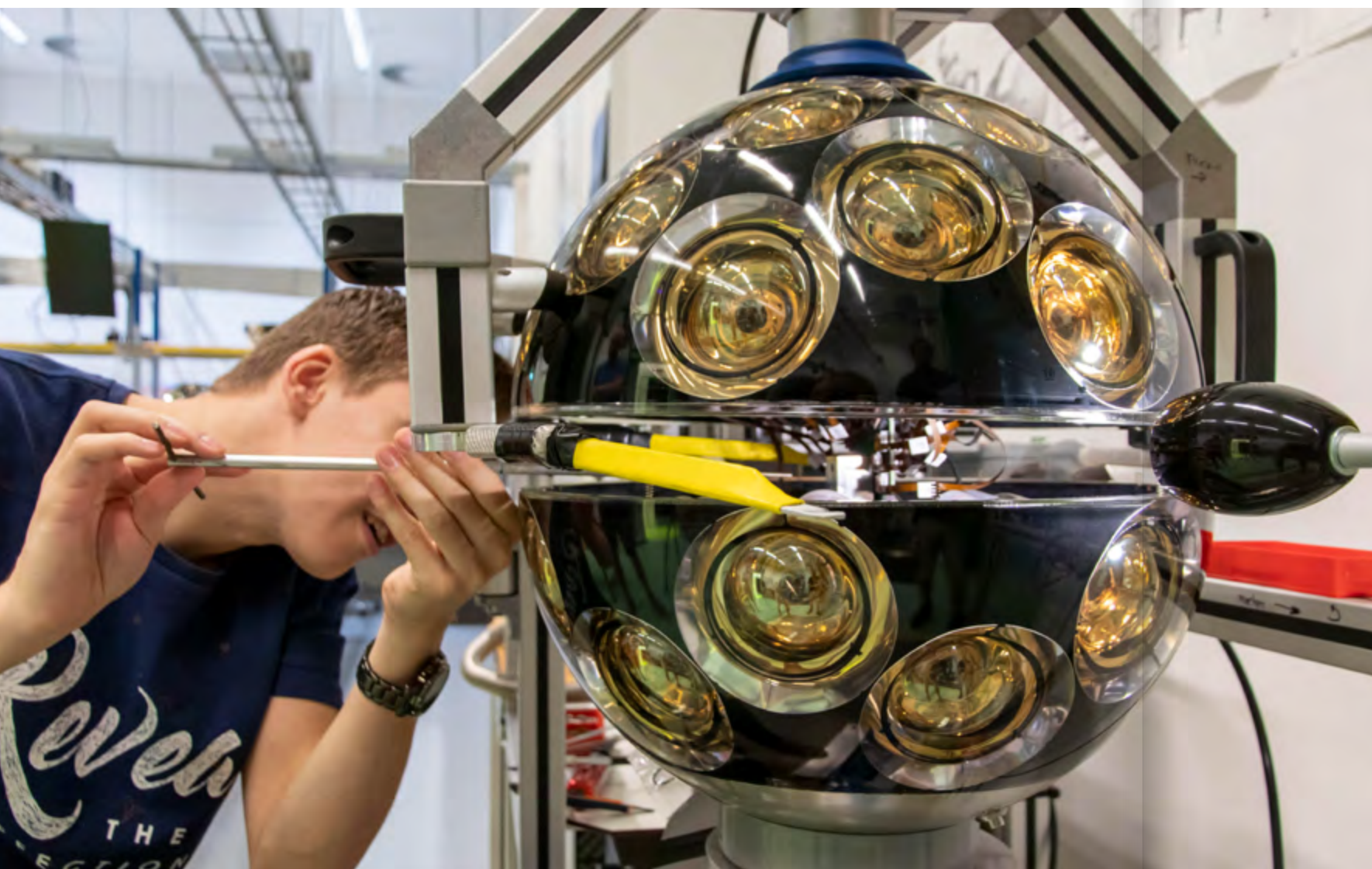
Flesjes professor Van Calcar

Actueel verzamelbeleid

Het museum volgt wetenschap van nu. Sommige wetenschappelijke objecten die we verzamelen zijn vanaf het eerste moment bijzonder. Bijvoorbeeld omdat ze de eerste in hun soort zijn of gebruikt werden bij belangrijk onderzoek. Van andere objecten is dat nog niet duidelijk. De volgende objecten zijn recent verworven en maken deel uit van de nieuwe themazaal Grote Vragen en illustreren treffend het actuele verzamelbeleid.

- Het 1:10 schaalmodel van de James Webb ruimtetelescoop dat ook ingezet kan worden bij demonstraties.
De James Webb Ruimtetelescoop, opvolger van de Hubble Telescoop, werd gelanceerd op 25 december 2021. De satelliet heeft vier instrumenten aan boord om infraroodlicht van diep uit het heelal te analyseren. Wetenschappers gaan met de telescoop onder andere onderzoek doen naar de vroegste sterrenstelsels en naar planeten buiten ons eigen zonnestelsel.
- De Li-Ion cell van LeydenJarTechnologies.
Het betreft de nieuwste generatie silicium batterij: de silicium anode heeft een 10x hogere capaciteit in vergelijking met grafiet anodes en bovendien blijft deze mechanisch stabiel. Daardoor slaat de Li-Ion cell energie efficiënter op dan huidige batterijen.
- De Neutrino detector van Nikhef (Nationaal Instituut voor subatomaire fysica).
De detectie-module wordt gebruikt bij onderzoek naar neutrino's. Dit zijn subatomaire deeltjes uit de ruimte die heel moeilijk te detecteren zijn. Ze hebben geen elektrische lading en nauwelijks massa. Heel sporadisch botsen ze in de watermassa op aarde weleens op een watermolecule. Daarbij kan (indirect) straling vrijkomen. De Digital Optical Module (DOM), grotendeels ontworpen door deeltjesfysica-instituut Nikhef, kan die straling opvangen.
- De Disk pack van de Event Horizon Telescope van het JIVE institute (Joint Institute for Very Long Baseline Interferometry European Research Infrastructure Consortium).
Deze verzameling harde schijven bevat 64 terabyte aan kosmisch ruis. De data zijn afkomstig van de Event Horizon Telescope (EHT). Dit is een wereldwijd netwerk van acht aan elkaar gekoppelde telescopen. Tegenwoordig vormen zij een virtuele telescoop zo groot als de aarde zelf. De EHT maakte in 2019 de eerste foto van een zwart gat in het centrum van het sterrenstelsel Messier 87.

Neutrino detector van Nikhef

7

BEDRIJFSVOERING & FINANCIËN

Nobel medaille

De afdeling Bedrijfsvoering & Financiën ziet toe op alle financiële processen, het onderhoud van alle presentaties, de bedrijfsvoering rond gebouw en veiligheid van alle administratieve systemen. Ook het HR beleid is onderdeel van deze afdeling.

Fair Practice Code

Rijksmuseum Boerhaave onderschrijft de Fair Practice Code en hiermee een eerlijke, duurzame en transparante bedrijfsvoering. Het uitgangspunt is respectvol, solidair en in vertrouwen met elkaars belangen rekening houden ten dienste van een sterke sector die de potentie en kansen van makers ten volle benut en doet renderen. Rijksmuseum Boerhaave maakt gebruik van zowel mensen in vaste als in tijdelijke dienst. Daarnaast worden er mensen ingehuurd en zijn er zowel stagiaires als vrijwilligers. Het aantal fte's is de afgelopen jaren toegenomen en het museum is tijdens Corona ook bewust doorgegaan met het inhuren van zzp'ers tegen een marktconform tarief. Het museum investeert in het potentieel en de ontwikkeling van de medewerkers door scholing en ruimte tot ontwikkeling aan te bieden. Rijksmuseum Boerhaave werkt met talentmanagement als onderdeel van de hr-processen en evalueert deze systematiek jaarlijks. Voor een voldragen vrijwilligersbeleid werken we met een betaalde coördinator om voor deze groeiende groep medewerkers een heldere functie met passende arbeidsvoorwaarden en een passende vergoeding te garanderen.

ICT beveiliging

Recent heeft Rijksmuseum Boerhaave samen met de ICT partner en een externe IT auditor de eigen ICT beveiliging beschreven en is aangegeven welke maatregelen worden gebruikt voor de informatiebeveiliging. Hierbij is een analyse gemaakt van alle ICT systemen en aan de hand van een aantal criteria zijn deze getoetst op betrouwbaarheid, continuïteit en de integriteit van de data.

De conclusie is dat alle basismaatregelen zoals verwoord door het Nationaal Cyber Security Center en de Cyber Security Raad worden toegepast en nageleefd. Een volgende stap is het opvragen van assurance rapporten van leveranciers wiens systemen in de cloud draaien.

Recent heeft het personeel een presentatie gekregen over de verschillende risico's van het gebruik van ICT en kreeg het personeel aanbevelingen om de awareness te vergroten. Ook een maandelijkse managementrapportage met daarin vastlegging van meldingen, updates, onderhoud, beschikbaarheid en reactietijd wordt verstrekt.

Overig ICT

Rijksmuseum Boerhaave heeft een nieuwe back-up server aangeschaft voor de beveiligingssystemen om zodoende altijd zeker te zijn van de beschikbaarheid.

Rijksmuseum Boerhaave werkt tegenwoordig met nog maar één helpdesk voor alle vragen inzake PC's, telefonie, beveiliging en het gebouw. Er is tevens een Meerjarenonderhoudsplan opgesteld voor alle ICT & AV apparatuur welke gebruikt wordt voor de tentoonstellingen en is er hierbij een beheersplan opgesteld.

AVG

De AVG zorgt ervoor dat de privacyrechten worden versterkt en dat organisaties meer verantwoordelijkheden krijgen. Als organisatie dien je hierbij te voldoen aan de AVG wetgeving. Zo is hierbij het risico dat je kwetsbaar bent als je te weinig doet aan de AVG en niet compliant bent. Zo kunnen bijvoorbeeld datalekken ontstaan, die je bij de Autoriteit Persoonsgegevens moet melden. Rijksmuseum Boerhaave heeft de AVG-protocollen op orde, maar het blijft een continu proces om je hier als organisatie verder in te ontwikkelen.

“Het aantal fte's is de afgelopen jaren toegenomen ...”

“... de collectie uit Alphen wordt in 2023 overgebracht naar het depot in de Raamsteeg ...”

Huisvesting

De huisvesting van Rijksmuseum Boerhaave bestaat uit het museumgebouw en twee collectie depots. Alle gebouwen worden gehuurd van het Rijksvastgoedbedrijf. Het museumgebouw en het depot aan de Raamsteeg zijn beide Rijksmonumenten en in goede staat. Het depot aan de Raamsteeg wordt samen gehuurd met het Rijksmuseum van Oudheden. Het andere depot bevindt zich in Alphen aan den Rijn en is een MIBO loods. Naast het feit dat deze loods op afstand staat, is het klimatologisch niet ideaal. Daarom is besloten dat de collectie uit Alphen in 2023 wordt overgebracht naar het depot in de Raamsteeg, het huurcontract in Alphen is inmiddels formeel opgezegd en loopt nog tot december 2023.

Kijkhuis

Onderdeel van de toekomststrategie, Podium voor de toekomst, is de aankoop van het filmhuis het Kijkhuis, gelegen naast het museum. De huidige eigenaren van het Kijkhuis gaan het filmhuis verplaatsen naar een nieuwe locatie aan de Lammermarkt in Leiden. Rijksmuseum Boerhaave heeft het eerste recht op koop van het Kijkhuis en het aankoopbedrag is vastgesteld op € 0,6 mln. Doel is om extra vierkante meters te realiseren voor de Life Science & Health Studio, maar ook om de zichtbaarheid van het museum in de stad te vergroten. De Life Science & Health Studio wordt dé publieke hotspot voor biotechnologie in Nederland. Inmiddels is er een voorlopig koopcontract opgesteld en wordt er planning gemaakt voor de leverdatum. Daarnaast is er vooroverleg met de Gemeente over het gewenste bouwvolume en de verbinding met het bestaande museumgebouw. Het voornemen is om in 2023 te starten met de selectie van een architect.

Duurzaamheid

Duurzaamheid staat hoog op de agenda en op allerlei manieren wordt er binnen het museum aan gewerkt om het verder te verbeteren en de bewustwording te vergroten. Er is inmiddels al veel gedaan maar het is ook duidelijk dat echt grote stappen nog veel geld gaan kosten. In een werkgroep met andere musea is in het verleden per museum al vastgesteld wat er dient te gebeuren om de 40% CO2 reductie in 2030 te behalen. Voor Rijksmuseum Boerhaave betekent dit onder meer dat het dak geïsoleerd dient te worden, er zonnepanelen geplaatst moeten worden en dat er meer gebruik gemaakt moet worden van slimme apparatuur. De kosten van alle maatregelen tezamen waren uitgekomen op € 2,3 mln en zullen vanwege de prijsstijgingen tegenwoordig alweer een stuk hoger liggen. De financiering van verschillende plannen is daarentegen nog niet zeker. Wel wordt er door OCW nagedacht over hoe hierbij te helpen. Veel aandacht gaat de laatste tijd ook uit naar manieren om energie te besparen en zodoende de kosten te verlagen. Ook is opdracht gegeven voor een energie audit om te kijken waar het museum nog meer mee kan besparen. Daar waar het kan proberen we materialen opnieuw te gebruiken en streven we naar een duurzame bedrijfsvoering.

Personeel

Afgelopen jaar was het verzuim onder het personeel met 7% hoog te noemen. De naweeën van Corona en meerdere griepgolven eisten hun tol. Ook de krappe arbeidsmarkt wordt bij Rijksmuseum Boerhaave gevoeld en soms is het moeilijk om aan nieuw personeel te komen. Dit speelt met name bij beveiliging, ticketing en horeca.

Het museum investeert in het potentieel en de ontwikkeling van de medewerkers door scholing en ruimte tot ontwikkeling aan te bieden.

FINANCIEEL

Opbrengsten

Financieel heeft het museum het in 2022 goed gedaan en dat was mede een gevolg van de toename in het aantal bezoekers van 40.516 in 2021 naar 85.611 in 2022.

De totale opbrengsten kwamen uit op ruim € 7,0 mln en zijn ruim € 0,5 mln hoger dan begroot en dat komt overeen met 9,4%. Ten opzichte van 2021 kwam de opbrengst € 0,4 mln hoger uit. De hogere opbrengsten zijn veroorzaakt door meer bezoekers, evenementen, indexering van de subsidie en de extra subsidie.

Eigen inkomsten

Het totaal aan eigen inkomsten is over 2022 uitgekomen op € 1,36 mln. De eigen inkomsten betreffen de publieksinkomsten uit entree, horeca/ banqueting en merchandise (€ 0,7 mln) en overige directe en indirecte middelen. De bijdragen van bedrijven zijn uitgekomen op € 184k aan sponsorinkomsten en dit was ruim boven de begroting door onder meer nieuwe Business Club leden. De ruim € 0,1 mln bijdragen van particulieren was iets hoger dan begroot als gevolg van schenkingen en de donaties. De bijdragen van fondsen bleven achter op de verwachting. We ontvingen bijdragen van Stichting Dioraphte, VSBfonds, Fonds 1818, Stichting Zabawas en Prins Bernhard Cultuurfonds.

Het percentage eigen inkomsten komt hiermee uit op 26,4%; dit zijn de eigen inkomsten gedeeld door de structurele subsidies. In 2021 kwamen de eigen inkomsten nog uit op 17,0%. De stijging van het percentage komt door de groei van de publieksinkomsten en de indirecte inkomsten. Het doel en de ambitie is om de komende jaren verder te groeien naar 30% eigen inkomsten. De groei moet komen van Development & Partnerships, meer bezoekers, verkoop van tentoonstellingen en evenementen.

Subsidies Ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Rijksmuseum Boerhaave ontvangt subsidies uit de Erfgoedwet en die zijn bestemd voor de publieksactiviteiten, collectiebeheer en de huisvesting. Voor de publieksactiviteiten werd € 2,3 mln ontvangen, voor de collectie € 1,3 mln en voor de huisvesting € 1,5 mln. De structurele subsidies zijn in totaal € 0,2 mln hoger uitgekomen dan begroot als gevolg van de indexering. De incidentele publieke subsidie van € 542k bestaat uit uit een vrijval van € 0,3 mln van een in het verleden ontvangen subsidie voor de verbouwing van het museum in 2016 en 2017, en een extra subsidie in 2022 van € 239k die voortkwam uit het laatste corona steunpakket van OCW. Deze gelden zijn gebruikt ter dekking van de gedeerde publieksinkomsten in de eerste drieënhalve week van januari 2022 en voor gemaakte kosten zoals voor personeelslasten en de reguliere beheerkosten die doorliepen ondanks de sluiting. De totale subsidies zijn uitgekomen op € 5,7 mln. Dit is ruim € 0,4 mln hoger dan begroot als gevolg van de indexatie en de extra subsidie.

Depotgebouw aan de Raamsteeg in Leiden

FINANCIËN

Balans per 31 december 2022

ACTIVA	2022		2021	
	€	€	€	€
Vaste activa				
Materiële vaste activa	4.392.367		4.853.686	
Financiële vaste activa	6.265		100	
		4.398.632		4.853.786
Vlottende activa				
Vorraden	78.721		23.580	
Debiteuren	38.704		82.051	
Omzetbelasting	105.640		150.213	
Overige vorderingen en overlopende activa	345.684		240.520	
Liquide middelen	3.896.021		3.700.081	
		4.464.770		4.196.445
TOTAAL ACTIVA		8.863.402		9.050.231

PASSIVA	2022		2021	
	€	€	€	€
Eigen vermogen				
Algemene reserve	996.334		996.334	
Bestemmingsreserves	1.067.094		1.385.175	
		2.063.428		2.381.509
Voorzieningen				
		36.357		33.476
Langlopende schulden				
Investeringsubsidie	3.070.103		3.373.548	
Nog te besteden huisvestingsubsidie	3.060.075		2.587.922	
		6.130.178		5.961.470
Kortlopende schulden				
Schulden aan leveranciers	131.319		117.291	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	109.867		128.921	
Pensioenpremie	35.755		0	
Overige schulden en overlopende passiva	356.498		427.564	
		633.438		673.776
TOTAAL PASSIVA		€ 8.863.402		9.050.231

FINANCIËN

Categoriale exploitatierekening 2022

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
BATEN	€	€	€
Eigen inkomsten			
Publieksinkomsten	714.276	640.900	358.345
Overige directe inkomsten	202.579	147.500	209.402
Indirecte inkomsten	189.017	56.500	38.747
Private middelen – particulieren incl. vriendenstichting	119.941	113.620	186.135
Private middelen – private fondsen	129.500	125.000	44.465
Totaal eigen inkomsten	1.355.313	1.083.520	837.093
Subsidies			
Structureel OCW			
- OCW: collectiebeheer	1.309.046	1.262.856	1.262.856
- OCW: publieksactiviteiten	2.327.750	2.245.615	2.245.615
- OCW: huisvesting	1.491.855	1.417.817	1.417.817
Incidentele publieke subsidie	542.045	416.000	791.786
Totaal Subsidies	5.670.696	5.342.288	5.718.074
TOTALE BATEN	7.026.009	6.425.808	6.555.168

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
LASTEN	€	€	€
Personeelslasten	3.440.089	3.192.000	3.295.639
Huisvestingslasten	1.463.070	1.368.000	1.382.334
Afschrijvingen	977.743	985.000	952.904
Aankopen	123.372	128.000	197.878
Overige lasten	1.333.414	1.244.350	938.799
Totale Lasten	7.337.687	6.917.350	6.767.555
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-311.678	-491.542	-212.387
Saldo rentebaten en -lasten	6.403	8.000	18.420
Dotatie: bestemd voor toekomstige dekking van investeringen	-198.310	0	-269.196
Vrijval: dekking via in het verleden gevormde fondsen	516.391	500.000	500.004
Vennootschapsbelasting	0	0	0
EXPLOITATIERESULTAAT	0	458	0

8

2022 IN 10 BEELDEN

Minister Dijkgraaf luistert naar een van de wetenschappers in de interactieve schermen in de vernieuwde zaal Grote Vragen

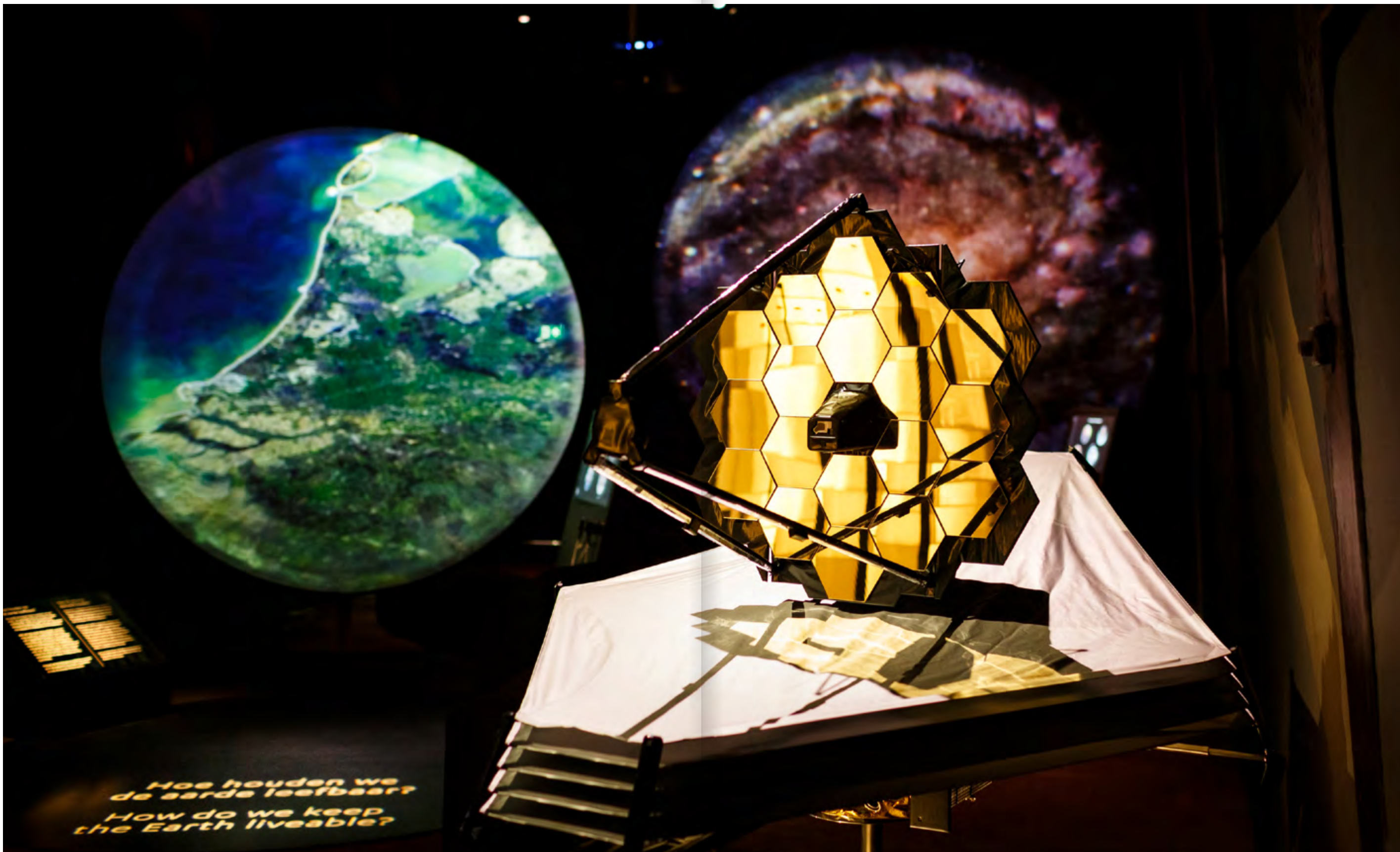
Ambassadeursdiner 2022

Moeder en zoon maken samen de opdrachten uit de familieactiviteit 'De Wiskunderoute'

*Hoe houden we
de aarde leefbaar?
How do we keep
the Earth liveable?*

Schaalmodel van de James Webb Space Telescope in de zaal Grote Vragen

Kinderen van de Weekendklas tijdens een van de activiteiten in het museum

Een deelnemer van de dementievriendelijke rondleiding Verheugenis leeft op in het museum

De introductie van de Pandemie Preventie Car in Theater Amsterdam tijdens de Life Sciences & Health Manifestatie

Bezoekers maken gebruik van de interactieve exhibits in BrAImpower

Leerlingen van de Lorentzschool in de waterspeeltuin van het museum

Zaalfoto met 'The Plague Dress' in de tijdelijke tentoonstelling Besmet!

TBC-huisje in de tuin van Rijksmuseum Boerhaave

Colofon

Redactie: Annelore Scholten en Esther Went,
Rijksmuseum Boerhaave

Ontwerp: Studio Schuttinga, Leiden

Fotoverantwoording: Fred Ernst

Rijksmuseum Boerhaave

Lange Sint Agnietenstraat 10

2312 WC Leiden

Postbus / P.O. Box 11280

2301 EG Leiden The Netherlands

tel. (31)(0)71 7519999

www.rijksmuseumboerhaave.nl

**rijksmuseum
boerhaave**

www.rijksmuseumboerhaave.nl